СИЙЛЕ ХИЙЛА КОТАЛО ЯЬККХАРИЙ!

Масса а мехкашкара пролетареш, вiашагiкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-Гiалгiайн обкома, Нохч-Гiалгiай АССР Лакхехьарча Советан Министрий Советан орган («СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 88 (8146). | ШИНАРА, 9 май, 1972 шу. | 2 кап. | Газет арадуьлу 1923 шера дехь

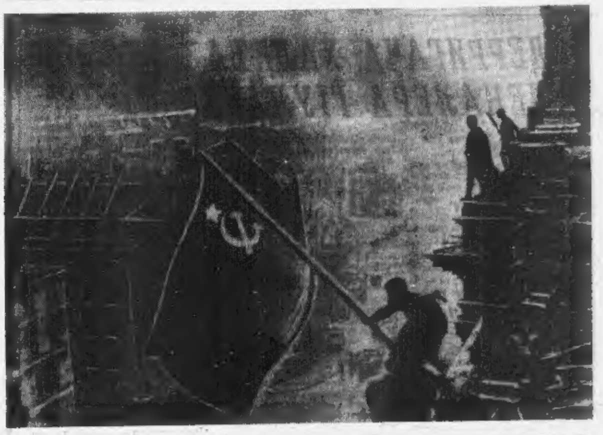

СУРТА ТIА: 1945 ШУ. СОВЕТСКИ БАЙРАКХ БЕРЛИНЕРА РЕЙХСТАГА ТIА.

Е. ХАЛДЕЙ сурт. ТАСС фотохроника.

«ПРАВДА» ГАЗЕТАГА

Даа цIей — газета эгара хьалхара номер араяьлинчу дийнахь дену 60 шу дизар чIагIдеш дег тIарех декъала дуьйц Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето «Правда» газетан редакцин коллективе, дукха миллионаш болча «Правда» дешархой, цуьнан общественни корреспондентий.

В. И. Ленина вIашагIделла «Правда» газет вай парте Центральни Комитета низ болу орган ю, цуьнан тешаме бакъдолу гIоьнча ду. Большевистски партийность, пролетарски классови принципиальность йолуш хиларца массашна а белгалдоьлла хилла, хIинца а «Правда» бокъонца йолу агитатор, пропагандист, кхьхьегамхо организатор хиларх тарра. Правдина, Ленина белла цIе даьккхара, парте гIуллакхна тешаме хиларна, цуьнан чIагIъеш хьетаман хилара, дикачу коммунистически идеалаш мутIахь хилара символ а хилла дIаэтта.

«Правда» газетан — из я Сийлахь-Боккхачу Октябрьски социалистически революце, граждански тIема шераш, Сийлахь-Боккхачу Даймехкан тIом тIа советски халкъа карагIдейначу дененача гIуллакхий, социализман коммунизман хьалхьарчу кхиачадалара дерригдуьйш исторически хIамай, марксизма-ленинизма идеин чакъхьара дог тоходолийташ йола летопись. Бокъона массийн, халкъа трибуна йолу «Правда» тешаме лаьттад, хIинца а латт коммунизм хьалхьара сийлахь-доккхачу гIуллакхага. «Правда» газето дикка дакъа лоцу дуьйн социализма позицеш дIахо чIагIъяр дуьйна, коммунистически болхбан болан политически идейни кхетабар дуьйна, халкъан машарна кхерамаза Iалашьяр дуьйна лоттабеча къовсамо юкъе.

Тахна, партин халкъан коммунизма материально-технически база хьяра, общественни отношенийн оргIаьоххан тоаяра, нерда тайпа сиг хьалкхиара нерда сийлахь-доккхий декхараш кхочушдеш долуч хана, советски пресса лоархIам Коммунистически парте денаде гIоьнча хиларан тарра кху а дукхагIа лаккху. Цул лоархIам эгара хьалха сенах латт дьача, из латт. КПСС XXIV съездо оттаьа экономически социальни политика чакхъяхьара из мигта новкъостан карах, шийлагIча пятилетка — советски халкъа нерпа материальни культурин боаран дикка айборгбола пятилетка толаме кхочушъяр дуьйна кху а хьинарагIа къовсам лоаттабарах.

Коммунизм лоархIамегIара декхараш — хьалхаттача къахьегама, болхан лелабара, долдара методашта сихха, назаге дIахкхочуш ерг йолуш, гIуллакх кIоарта дола пропаганда ю, уж масса нетте юкъеехьяр дуьйна тIагIертта къовсам лоаттабар, берриге советски нах къахьегамца самаксьхьаш, творчески гIуллакх даладергдолча, шоаш мехка дай хетаргболча, общественна хьалкхашка шоаш чIоагIа белатекхаме бола хозрйнна уйIанца хадданча хьалкхобар. Ленински принципаш кхоачам а ец, кепайоазоно дIахо а хьинаре къовсам лоаттабе беза кердадар хьал из лоацаранта, партийни цаччашаланош доссии, дама тахкооранта дуьхьала, дама из хьинаре мадлагIча оргIорахьара хьагучашлахча бюрократизманен дуьхьала. Массови пропаганда средствашй декхар — парте идеалаш, коммунизма идеалаш, политIкха оргIорахьара хьагучашлахча буржуазни идеологена машар бошцага хIара советски сага наларен сийлахьен гIуллакх хургдолча тайнара вIашгIехьбаьккха никъ дIабехьар.

Укх шера вай нехка вежаранха долча халкъай сийлахь-боккхача дезало белгалдоьлаш Советски Социалистически Республикай Союз хьаьл 50 шу дизар. КПСС Центральни Комитет дог тийша ю, «Правда», дерригача советски кепайоазоно, телевиденеи, радиос а сана, езача юбилейна кийчо яра маьъ, СССР экономически, политически, оборонни низ дIахо чIоагIбара беча Iалаьмате боккхача кхоалламаш дече балха тIа шарра карда дерригача халкъа творчески инициативен айдениа къалсгIаьхой хьинаре хьал а лоацаш, шийгара доаттIаш дола дакъа лоацаргдолах, ленински къамий политика долха толамаш, дуьнен цIалкъашта юкъара дуьй лоархIаш дIахо а къаьхтй хьалкъункхарганарах, къахьегамхошта социалистически патриотизмаи интернационализмаи уйлаща кхетам балара чIоагIа новкъостах доргдолах.

Вай сийлахь-боккха Даьхе тоаяр, коммунизм хьагьяр дуьйна советски халкъа творчески низаш еарщагIдоахаш дешех сийлахьен къахьегама правдистана, газета активе, берригача советски журналисташа нерда толамаш дахар йоь КПСС Центральни Комитета.

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ.

«ПРАВДА» ГАЗЕТА ОКТЯБРЬСКИ РЕВОЛЮЦЕ ОРДЕН ЯЛАРАХ ДОЛА СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

В. И. Ленина вIашагIделлача «Правда» газета 60 шу дизарца дуьзадена а къахьегамхошта коммунистически кхетам лучу, марксизма-ленинизма пропаганда еча, боккаи культурен дегIаккхувлара декхараш кхоачашдара советски халкъ вэршагIдоахача дуйна карагIдувла тIехдальича доккхий хIамаш белгалдоахаш а Октябрьски революце орден лейла «Правда» газета.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Н. ПОДГОРНЫЙ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль,
1972 ш. 4 май.

Никъ дика хилба шун!

Укх деношка Советски Эскаро гIулакх де болхча кагийча наха хетаьл республика военкомата правлаевой пушкте митинг хилар. Даьхенна шоай декхар дIадала болха уж нахъабаха баьхкабар партийни организацей вокалаш, Советски Эскара ветеранаш, республиканск а районин а военкоматий кулгалхой, Грозненски гарнизона эскараш, кивта эскаре болхарий дай-наной.

Митинг хьайийллар республика военкомата политотдела начальника нов. Козлова. ВЛКСМ Грозненски городской комитета цIерагIа хургбола тIемахой дакъала бийнар нов. Мулаева, граждански а Сийлахь-Боккхача Даьхен тIема а ветерана отставерча эпараж-майора нов. Григоровича, ДОСААФ республикански комитета председатела нов. Мироненкос, Грозненски гарнизона эскара нов. Антоненкос, Ачхой-Мартана мехлесхова лесника нов. Лачаева.

Митинг чакхйоалаш шоаш накъабаха баьхкарашта баркал оалаш, кивта Советски паьха мажарера къахьегам хорабара шоайт сийлен декхар толамца кхоачашдергдолахарах тешаш дуй шийн новкъостий цIерагIа къамъл дир Сапаев Супьяна.

Митинг чакхъельнай. Хьахоз оркестра ваз. ТIема ветеранаш, эскараш, республикна общественни организацей вокалаш лаьтача трибуна юкхе гIолла тIех а булаш дIаух эскаре болха кагийнах.

Никъ дика хилба шун!

М. БОТОВ.

ДЕРРИГАЧА ХАЛКЪА ДЕНАЛЕРА ГIУЛАКХ

Советски халкъа сийлахь-боккха тIом — империализма чIоагIагIча низаш-ва — фашизмаца — социализмо лоаттабаь эгара боккхагIа бола тIом — Советски Союз цук Германашцара Низашн хот я долаш чакхбаьлар. Фашизм гора оттийр. Йохайр империалистически Япони а. IалагIча унах мутхьальлар дуьнен цивилизаци.

Германии цуьл цхьоагIоаллойя хила а бах исторически котало яккхар антигитлеровски коалиц мехкийн халкъийн цхьана вIашагIккхайттача низаца. Юкъерча моастагIчох дуьхьала майра лийттар Польша, Югослави, Чехословаки, тIом чакхбоалча юкъагIа Болгари, Румыни бIу. Советски наха лаккха мах бу къовсамо дакъа лаьцараша, цу даьттэ Дуьхьалли болаша отрядаш а, фашизмах цу дIа дилк котало йоаладо хаьцача дакъа.

Цхьабоксьда, из долаш хIама шита йагадале я, шерала Совета фашиста Германи йохаеча хоадамболлаш дола дакъа лаьцар Советски Союз хилар. Из бердиг тIом гитлеровски эскара дерригача низаха средствахи 60 — 80 процент советско-германски фронте яр. Уннагехьара хIаланьир Германен цук сателлитий кертара низаш — 607 дивизи. ХIаьта вай цхьоагIонхоша Къилбаседен Африкех Малхбузен Европей йола а йир, кара а йоалийр 176 дивизи. Советски бIуца лаьттача тIем тIа дуьхагIйолча артиллерехи танкахи, самолетий низ даькъа дола даькъах баьдар гитлеровцаш. Советско-германски фронте боабъ цар нах дуьнен шоллагIча тIем тIа эийнача цар 13 миллиони 600 эзарх сагах 10 миллиона саг ва.

Империализмаца цуь эгара къамагIча кхоллама — фашизмаца лаьтача Iалаьмате боккхача тIем тIа котъвлар социалистически общественни цаччIалкхени строй. Советски Союза низ духбувле хьастаж лар социалистически экономика, общественна социально-политически идейни цхьоагIо, советски патриотизм СССР халкъий доттагIалл, халкъ Коммунистически партена гонахьа кхотадена хилар, цийна нийсса кхы цхьакха йоаца советски тIемахой гурмалли къонахчалл. Из ер хIама гойта долча империализма фашистски идеолога шаъа социалистически идеолога хьакха котало.

Адамий кхоачагIча моастагIчуьца — гитлеровски фашизмаца — боадбеннача тIемо хьахта хьандехкар, советски халкъашта цхьоагIонца, цхьана вIашагIтехча низаца Мала шоай карагIатох хортанухьалеа, шоашта керагIдаьнна революционни хIамаш довалуоргхоацала. ТIемо кIалтIа кхесоар дуьнен империализмо хьамаштагIа юкъе лаьтта моастагIа къехтаделга, дукхачча къаьнен латта социалистически начал(?) яре йохарга даькъа дог. СССР а халкъашта низан мутIару а нача тушиах тIом а баьб, са на кхоллам кхе а хьийгад шоай социалистически Даьймохк лорабар, моастигI эша а вов котьло яккхар дуьхь, дерригача дуьнена денадI къоаргаш хIа а кхоахаш.

Советски Союза халкъий латтагIала цар шоайла новкъосталла цIана дош дола гIов советски тIема лоархIамегIара низ а чIоагIа а хухьеш хьаст а кхина дIаэттар.

Сийлахь-боккхача Даьймехка тIемо бокъонца дог теша а Бехьбакъдир республикай айха цхьогIо йоаш дуьнен империализма йолча хана шоай махар нарма доралургдий ца хилар; социалистически республикай цхьогIо чIоагIьар — из да вайна. Дерригдуьнен коммунистически пролетариата дерригдуьнен буржуазица къовсам лоаттабараш цук латригех ше лораярах самна вайна эша гIулакх мелача В. И. Ленина дешан*).

Цу тIем тIа котдаьлар советски халкъ. Цхьа саг гIотташ ше мара ца хеташ гIайттар берриг советски нах шоай Даьхе лорав. Советски ГерзашцIарча Низой мутIарешка а болаш моастагIчох лийтар советий Мехка дерригача, къамех бола къонгаш махкарий. Из бIарга из ойзана тайпа йола мискане дIьатарра, белгала дерригача халкъа турпалъар. Фронташка деналера гIуллакхаш карагIдувларах орденаши медалаши ециай 7 миллион совтIета сага — СССР дерригача къамех болча шикалашта.

Советски Союза Турпалъа цIи еший 11.603 сага, цу дагаьне 8160 эрсечоа, 2069 украинца, 309 белоруса, 161 татарина, 108 жугатечоа, 96 кхалда, 90 гуржечоа, 90 эрмалочоа, 69 узбека, 61 мордвина, 44 чуваша, 43 азербайджанца, 39 башкира, 32 хIирочоа, 18 марийна, 18 туркмена, 15 литовца, 14 таджика, 13 латыша, 12 киргиза, 9 эстонца, 9 карела, 8 гIалмакхочоа, 7 черсочоа, 6 адыгейца, 5 абхаза, 3 якута, хьыбарашта.

*) В. И. Ленин. Соч. бизза гуллам. т. 45, оагI. 360.

Советски Союза Турпала цIи еннай кхетта цхьача дечахьаликхеший 15 говкIонина а[1]).

БIуне бахече маьлен майрала, турпала, денала хьохам а хиино дени дIаэттай Брестски крепоста, Одесса, Севастополя, Киева, Москва, Ленинграда, Сталинграда турпала оборона.

«Маьршача хана дегIадоалладаь Советски Союза халкъий дег тIара доттагIал, — къаьд партен Советски пачхьалкхени боккхача доттела М. И. Калинина, — сийрда ала санна хьетучайлаьлар тIема шерашка, цецбаьхар дозал декхара вай моастагIий неттея, доттагIий а. ТIема халача тоша, машта чIоагIделар из доттагIал».

ДIабахача тIем тIа котдаьлар Советски ГерзашцIаре Низам. Октябра карагIалмаврош ларадара вIашагIехкена цар Советски пачхьалкхен дерригача историях чаух а хьа сийлена дьалои шоай тIема байракхаш, Советий Мехка тIема организаци толамагIа, низ болашагIа хилар агрессивни фашистски империалистически тIема организацел. Советски тIема Iилмаш тIема искусства къьахта шахьлаха фашистски

[1]) СССР ГерзашцIарча Низай 50 шу. М., 1968, оагI. 488.

(Чакхдоалар 2-ча оагIо тIа).

МИШТА САЛОIIА, КЪАХЬЕГАМХО

Шийтта(?) къахьегамхой культура лакхъяра, цар духовни хьашташ кхоачашдара юрта бола берригача идейно-кхетама бола юкъе керттердар да къахьегамхошта коммунистически кхетам балар, марксистско-ленински мировоззрени йолаш уж хьалкхобар. Из болх чакхбоаккхача партийни организацей котбIертошта а хиина дIаотта еза юрташкара культура учреждени.

Вай республике хIезнга яц из декхар толамца кхоачашдеш а, шоай болх леррIа вIаштIехьбаьккха а йола клубаш, культура Дворецаш, кхыйола учреждени. Культурно-просветительни, наха салоIам балара болх тайп-тайпарча формашка чулоацаш бIаьлий болаш бу цар. Масала, хьазцаргъя вай Сунженски района культура учреждени. Ленински юбилейна шера дено традица а хиина дIаэттад цига йоккхийча цIейх тарра йола Ленински трибунаш чакхйоахар. Майдан тIа социалистически яхье хьалха латтараш хетаьл чакхйоахача цу тайпарча трибунаша къамаьлаш ду хьалха латтараша, йоахамий кулгалхоша, безаме дуьй цар балхах, оаштагIа хьаьна. Цох тIехьагIа учреждене художествени самодеятельноста доакъашхоша концерт оттаду. Уж мероприяте чакхйоах а туведдашца, балхах къехкараца, къаьнача замая тIехьадиса гIулакхаш лелодераш ва къовсам лоаттабарал совгIа, балхах мукъача денош биза салоIам эцара а.

Советски района А. Шерипова цIерагIча колхоза культура ЦIагIа дукха нах вIашагIбеттал мукъача хана. Уж тIахьех хаддалза кийтьеш йолча къахьегама турпалашта, дикача наха хетаеча сайренех-портретех йолча хоза кийтальча объявленеша. Дукхача наха дIадоаз «сайрен турпалш» къахьегама толамаш, маиро, къахьегама никъ. Дуккха ... концерт оттаду. Юрта балача наха кхо мукъача деношка шоай саготтургдоаккхий.

Грозненски района Аргун яхача юртарча клуба коллективо а дукха къахьег мукъача деношка къахьегамхошта кхетаме салоIа из хургбола мероприятеш кийчъеш. Эттара къаьлагIа, нерда-гIа йола мероприятеш чакхйоах шоаттем кIирани деношка. Нахага культурно салаIийтарах кIоаргагIа, шерагIа ба «МоллагIа гозал кареорзаз йиш йолаш да тхо» яхача девизагIа цу клубе чакхъяха йоаньча кхалнахах-механизаторех йола сайреш чулоацаш. СалоIам, кхалнахах бола кагирхой юртбоахама производствана юкъеозара пропаганда, хьалха латтараш хестабар — дерригa а да цу тайпарча сайренашца.

Саго беш бола болх цуьн мировоззренех балхацарча безамах, цуьн кхетамах тийша болга харах тарра, шоашкара доагIар къахьегамхошта дIалуш йола коллективаш хIезнга яц республика культура учреждененга. Масала, МалгIабика, Шелковской, Надтеречни, Ачхой-Мартана цхьаьца йолча культура учреждененга вIашагI а ехха болх беш я культура университеташ. Кругозор шерра дегIаенача советски къахьегамхочунна дош мукъача хана ешийн гоззалах, е снежни гоззалах йола кхы тIа а знанеш оца, е литературах, музыках, театральни изобразительни искусствах йола знанеш оца. Цох ший тайпара, духовни салоIам хул къахьегамхошта. ХIаьта цIераш яьхача районий культура кхурчашка из болх беш а ба.

Хала хете а дукха я вай республике къахьегамхошта идеологически, культурно-массови болх бара шоай декхараш кхоачашца яу учреждени. Клубий, культура Цiеной болх массаза а цхьан тайпара хиларах вIаштIехьалаш къахьегамхошта нравствени, патриотически, къахьегама кхетам а луш юрташкарча къахьегамхой мукъа за дукхагIа пайда хургболча тайнара дIаяхьа. Цу тайпарча культура Цiеноех да Гудермеса, Назрани районий культура Цiеной, Ачхой-Мартана, Шали, Урус-Мартана районий цхьаьца йола культура учреждени. Из бахьан долаш балхах мукъа йола ха юрта бохабу малараш мелаш, е кхыйола общественно пайдах довца гIулакхаш дечу чакхйоаккх цу юрташкарча цхьаболчар.

Культура учреждени болхлошкара тахакарча дене дIадех къахьегама, тIема-патриотически, интернациональни, нравствени кхетам балара йола тайп-тайпара средстваши формаши юкъе а яхьаш, культурни салаIара хьалаш къахьегамхошта хадданза лоаттадела. Эшар фул аьча, из да, чакхйоаха мероприятеш кийчъяра къахьегамхой шоаш дукхагIа юкъеоза. Тахкха мара йиш хургьац наха салоIам балара ерригача формах биза пайда эца.

ХIара культура учреждене болх беш я художествени самодеятельноста коллективаш. Вахьда царех дукхагIчар шоай болх бу «хьажаргара-хьажарга» яхача принципах. Хьажар чакхдаьйча тес(?) бутт болх. Из да эттара декхагIа дола гIалат. Цох латт художествени самодеятельноста коллективашка шоай болх наьха духовни хьашташ дизаргIа кхоачашдара тIакхе гIерташ вIаштIехьбаккхарах.

Дукха тоннаш я агитбригадий. Баьхьа царех дукхачар а сезонагIа мара бац болх. Шоай болх ледара бига йиш я цар бIарчача шера. ЙIаьхийтIа хила еза цар программаш.

Наха юкъе беча балха йола юкъаьнцарча партийни организацей гIончаш я культпросветучреждени. Цудухьа дахи цар балхага бIарглокхаш, эшшача новкъостал деш, хоттам луш хила еза партийни комитеташ.

Культурно-просветительни болх тоабара шерра юкъеоза еза профсоюзи, хьаьтта комсомольски организацеш.

СССР ОБОРОНА МИНИСТРА ПРИКАЗ

1972 ш. 9 май. | № 88 | Москва.

Новкъостий салтий матросаш, сержанташ а старшинаш а!

Новкъостий прапорщикаш мичманаш!

Новкъостий эскараш, инаралаш, адмиралаш!

Эскарен Флотен ветеранаш, сийлахь-боккхача Даймехка тIема тIа дакъа мел лаьцараш!

Тахан советски халкъо цуьн тIемахошеи, вежарашка долча социалистически мехий къахьегамхоша, дерригача прогрессивни адамаша белгалдоаккх Котало цIей. Тхьаьл вераI шу хьалхагIа Советски ГерзашцIарча Низаша гитлеровски полчикаш йохабир фашистски Германи хIалакьяя вагI а йир, духьале йоацаш це капитуляца а йир. Дуьнен империализма чIоагIагIа дола низаш эша а дах социализма низаша яьккха сийлахь-боккха котало яр из.

ДIабахача тIема керттера долаш лаьра Советски Союзо, хоалам, болаш дола дакъа лаьцар немецко-фашистски гIаьрахой бохабеча. Вай мехка дерригача халкъаш Коммунистически парте кулгалца цхьан мугIаре а этта турпал лийттар фронте, партизански отрядашка, тыле са из кходенх хьахьийгар шоай социалистически Дай-нохх лорабар дуьхьа, денален кхоанхачален тамашаш гойтар. БIаьш шерашца сийле йоргъам советски наха карагIдаьннача деналеча гIуллакха. МоастагIа йохабара юкъерча гIуллакха юкъе доккха дакъа лаьцар германски фашизмана дуьхьала лаьтташ хиннача кхыча мехий халкъаша а.

Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа советски халкъо хьахаьча котало лаьтта хьаьгIа кьадетта социалистически строй совеннаш, Советски Социалистически Республикай Союза сийлахь-боккха вазара низа чIоагIдIалл. Германски фашизм, хIаьта цул тIехьагIа японски милитаризм а йохаяро империализма позицеш дIахо йохьарга кхоачавир, дукхача социалистически мехашка котало яккхара, дуьнен социализма система кхоьллара, дуьнен халкъашта машара боалхабо хьашна дIабоалара хьакьна вIаштIехьалнора новкъостал дир.

Укх шера Котало ди белгалдоаккх сийлахь-боккха юбилей — СССР хьаьл 50 шу дизар гергахьачча хана.

Советски халкъо из сийлахь-боккха цIей дезду вIехха кхотадена долаш, коммунизмага бода никъа гIолла коммунистически парте кулгалца баьхаш болх, Болхлой класса, колхозни шарахоша, интеллигенце чIоагIа хилар айдецна а болаш кхоачашдаш айсагIча цхьатIа вазаш советски общество социально-экономически дегIаьоахара КПСС XXIV съездо оттаьа йоккха программа. Вай социалистически производство лакхачо техникаца технологагIа дегIаух, лакхду цун эффективность, нерда лоархIаме гIулакхаш чакхдоах халкъа вахара хьал тоадира.

ЛеррагIа чакхдоаккхаш я КПСС XXIV съездо оттаьа арахьара политически программа. Коммунистически партен Советски правительства чIоагIа хьадлоаттаду социализма хьуншаш, хоадамболаш дах духьала латт историе урок торкагье из лоеча агрессивни империалистически гIозараша, эрригача торонех пайда за машар чIоагIа лорабара, империализмах цуьн гIоньчий агрессе латаш юхатохьита вIаштIехьдаккхара, новкъостал а лу, хьал а луш турпал вьетнамски халкъ, Индокитай кхыча мехий халкъаша. Iарбий мехий халкъаш тIемен реакци низашта духьала цар лоаттабеча майскон къовсаме.

Кхыча социалистически мехкашца цхьана социализм коммунизм хьалъюра вьтуш бола хьалаш Iалашдара, дуьнен халкъашта юкъера кхоххам хIаьдбара а европейски дуьнен халкъашта юкъера кхерамзаге чIоагIъяра а тIехеззаьл ленински машара политика чакх а йоахаш, Коммунистически партеи Советски правительства цу цхьан хана фе дуьн машара моастагIаша зеладу тийша, балхамаш, хадданза йоккхо ю вай Даьхен оборонни из мегта лакхбара, ГерзашцIарча Низам дIахо чIоагIъяра. Шоай Даьхенна, коммунизма гIуллакха боарам боаццаш чIоагIа мутIахьа бола, тIема сийлахьча традиценашта тешаме бола советски тIемахой дIа лаьнача минота кийча бо тIема дуьхьаллоатта, Варшавски Договора юкъе даьгга лоацача мехий эскарашца цхьана цар тешаме лорду социализмана цатагIдаьннa сийлахь-доккхий хIамаш.

Аз моаршал а луш, дерригача халкъа юкъара цIей — Котало де декъала дуьй Эскарой Флотен личнии состава, Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа даьхъа лоадаш мел лаьцарий. СССР ГерзашцIарча Низий тIема низ дIахо эргабоалаш тоабеча советски тIемахошта нерда толамаш дахар лоа соха.

Фашистски Германи эша а яь котало яьккхачи дийнаьл дола 27 шу дизар белгалдоаккхарй из

ПРИКАЗ ЛУ:

Тахан, 9 мае, моттигерча хана 21 сахьат даьча вай Даьхен столице — турпалача городе Москве, союзни республикай столицашка, турпалача городашка Ленинграде, Волгограде, Севастополе, Одессе, турпалача крепосте Бресте, хIаьта шитте городашка Мурманске, Свердловске, Новосибирске, Хабаровске, Владивостоке, тхьаь иттаза йоккхий топаш а хховсаш салют яла.

Даим сийле хийла вай Даьхен маргIатон маргIануюъхьали баьхь долаш лаьттача тIемашка лийтача турпалий!

Даькъала хилда турпала советски халкъа цуьн Герзашцара Низаш!

Даькъала хийла Советски Социалистически Республикай Союз — вежарашка долча халкъий боаргбоацача цхьоагIонна низ болаш эшабергбоацаши бола сийлахь-боккха социалистически Дай-мехк!

Сийле хийла Советски Союза Коммунистически парте — ерригa вай котолонаш ихара даьар урхуттадечуна уж йоаккхага вIаштIехьдоахачуна.

А. ГРЕЧКО.

СССР ОБОРОНА МИНИСТР СОВЕТСКИ СОЮЗА МАРШАЛ

СИЙЛЕ ХИЙЛА КОТАЛО ЯЬККХАРИЙ!

ДЕРРИГАЧА ХАЛКЪА ДЕНАЛЕРА ГIУЛАКХ

(Чаккхдолар. Доьллур 1-ча агIо тIе).

Германе тIеме Iаьнаш тIеца искусствали шоаш толам хилар.

Дерригача халкъо декъа доадина бар Сийлахь-боккха Даймехкан тIом. Из къахьта хьакхоьнаш бар парте [illegible] шерна баьхна партизански болам. Мохкатаьо дIалаьцнача территоре тIе шоай гIуллакхаш чаккхдолазо 1.200 эзар патриот хиъе а болащ хилла 6200 гарта партизански отряди группаш. Тiеме доарлiеве стратегически фактор хилар партизански болам. Цигга хьерга хьостуссьмынр СССР халкъий вежареша дола доказательна доттагIал. Аьттехьа а йоа за йоазаче дакеетiа 220 эзар украински партизана юкъе хиннан 36.592 эрсе, 19.174 белорус, 3.211 саг 38 къаьча къамех болча накхаштий, 71,6 процент белорусех, 19,29 эрсех, 3,89 процент украинцех, 5,72 процент къаьча къамий къоштех латтар Белоруссе партизаний отрядаш.

Советски Гераманцарча Нилзаша, фашистски Германии империалистически Японии йоха а яь доала хIалоттара ехераниех дьелао Европан Азей халкъаш, паргIатон кортамукъален ера дарна. Советски Эскар наступлени ешт додача хама Пачхьалкхан Обороне Комитето цIенхапитта директиваш елар цунна мукъаньмча пачхьалкхений чурча гIулакхашта юкъе ма гIертадка, шоай хIез шовшка къоастайита бокъо лоа дар халкъашта, аьнна. Фашизмо доалла лоттадаьча Европа халкъашта, кортамукъален паргIатон бахьан долаш бар доттабеча къовсаме новкъостал дара тIаерзаьча Коммунистически парте политикагара ,ез массаза тешаме йолча пролетарски интернационализма идеяшкара хьайоагIаш яр уж директиваш.

Советски Эскаро ший интернациональни декхар кхоачашдир милитаристски Японе доалла доттадаьча Азе халкъий хьакхьа а. Советски бIуво Япона лаьттам тIара чIоагIагIа дола кизаш—цуй миллионий Квантунски эскар эшадерах Азе, эттара хьалхарча меттиэна Китая, Корея, Вьетнача дукха халкъаш къаьча мехкаш

керча гIалрехоб Iаьнаш мукъанхара доарлiенагIа йоал фактор хилар.

Советски халкъо айлаквен къовсама кулгалдеш ер ленински Коммунистически парти. Мехка доалдара, тIом баре альдьере дерригa принципиальни эшаш къастадора парте Централькен Комитето — Политбюрос, Оргбюрос, секретариато. ТIема шерашка цу кулгалдеча партийн органаш 200 совгIа заседани хилар. Парте ЦК-ас хийтьал решенеш цул чIоагIа СССР Лакхехьара Совета Президиумага, Совнаркомага, хIаьта кхитта Пачхьалкхан Обороне Комитетагера Лакхехьарча Главнокомандоване Ставкейн гIоалла чакхйоахар.

ТIема шерашка майра дIадаьккха а лаьтта дIаьттар Гераманцан Нилзашта партийни кулгалдара система. Стратегически эшамий массаза а яхар цо, парте ЦК Политбюрон Ставкан членаш йоаше шенар. ЦК Политбюро членаш, шен членалла кандидаташех, фронтий тIема советашта юкъе а болаш е хадданза этара бехкетохамегIа лоаца йостамашка а ухаш, шоай опытацеи авторитетацеи новкъостал дора гере ба а далла доаттабеча къовсама чоалхана декхараш цу метте сихей кийсен къастаде.

Парте фронте базейтар ший дикагIболь бIаьнш эзараш къовгаш. 1944 шу доладенача юкъай Советски Эскаререй ТIема-Форла Флотерей коммунисташ 2,5 миллионал дукхагIа бар. Керттерча фронташкарча эскаре партийн организацешта юкъе бар: эрсий— 1,4 миллион саг, украинцаш — 308 эзар, жугатий — 59 эзар, белорусаш — 54 эзар, тетараш — 34 эзар, гуржий — 32 эзар, эрмалой — 25 эзар, нохчаш — 31 эзар, узбекаш — 12 эзар, чувашаш — 11 эзар, азербайджанцаш — 10 эзар гарга, башкираш — 7 эзар гарга саг, я., яз. д[1,2]) ТIема шерашка хадданза йоккха а хулар, чIоагI а дора парти. 1945 шера бIаьсти йоалаш хIара маьлагIа йола советски тIемано коммунист вар.

Коммунисташ массаза а хьалха лаьттаб. Цар шоашкарча хьажхамаш хIайхача дешацеи марсага тIехьа тIема чукхуллар вовш юкъабиса тIемахой. Советски Союза Турпалий дь дьахьех кхо декъа хIаза бал аьнна бараш — коммунисташ. Котало баьхьи доаше тIем тIа бейшай пи миллион гарга коммунисташ. Фашистски Германии милитаристски Японии эша а яь Советски Союзо яьккхача коталоно аьттув бола кьадаш хьийтар Европан Азей цхьахавке социалистически революцеш дагIадаран толаме чакхьаьдерах, дуней социализма системе кхьалдера. Цу коталоно Iаьаьнача чIоагIа воздействи йир халкъар, демократи, социализм бахьам долаш доттабеча халкъий къовсама, дуней халкъашта юкъера коммунистически болхлойн болам, колониальни шоай мукъаглIа дигарачий халкъий къамий - кортамукъален къовсам дагIабора.

ТIом чакхбоаллачуйл тIехьагIа халкъа баьнача юхеметтаоттабеча шерашка а коммунизм хьалхьача дIахорча хьагIа а чIоагIлу СССР халкъий ленински доттагIалле бIалла — дика гIуллакхаш: садара чIоагIа хьалтийн лоарIадий, лоалла а чакдаьхача гIулакхий а йоагIбоаш цхьогIе, Советски Союзе даим гуш дола социальни доккха духовни болам, а цеа юкъера тешаш йолчон дIалалца хьа дIакхаьо а яйнаш дериглуш истории.

Сийлахь - боккхача Дай-мехка тIема итогаш къаьстта дог тешадеш хьехьехкар, социализм эшае, марксизма - ленинизма идеяшта тешаме, социалистически Даьхенга мутIальте дола, ленински партена гоннахьа кхоталена халкъ гора оттаде мохаргдола кизаш дуней тIа ца хилар.

Уж итогаш — империалистически агрессорашт юхаозабалара бола бирел хоаь, киз болех йоцлургйоацей исторе урок.

КПСС XXIV съездо къаьстта хьалкадахьккхар империалистически пачхьалкхенаша леладеча тийшача балхашка фе хьажанза а тIема строительства, Советски Герзашнарча Ниллий чIоагIалла тIема хьинара чIоагIIдара дешаш даим тержама юкъмоттите лоаттаданза а дарг ца хилар. Социалистически содружества мехкий эскарашта пхьала уж массаза а хийча да моллагIча агрессора хIалакеш хIема тоха.

Виктор МАЦУЛЕНКО, генерал - майор, профессор, исторически Iилмий доктор. (АПН).

---

[1] П. И. Шухтомов. Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIара СССР халкъий тIема доттагIал. М., 1970, агI. 18—19.

ТУРПАЛХОЧУН ВАСКЕТ

ПОЕЗД со кхача езача метте — Целиноградe дIакхачаш латтар. Иркутскера хьалхе масаза [illegible] километр бь шере кхай станица вара [illegible].

[illegible] хьалха найдаьр сона тIеме доттагIчун Александра [illegible] [illegible] кевалеза майрал [illegible] капитана Дотмурзиева [illegible] Александр дезаш [illegible] бар. ХIана [illegible] цу совгIа за [illegible] тIехьагIа 1944 шера [illegible] а [illegible] Маркушин аха юрт базьан сайца атаке вахача доттагIчун васкет ноачнашца воагIар со. Дов дIадоладелавеке цо сога аьлар: «Алексей, нагахьа сенна со лийц, са сесагага дIадувцалахь фашисташ гIайрабоа вай ленкабеш мешта хIаманбера. Из дIаьйте доза вай бераша. Са воI Зевлакзан лоарадаш аьнаьь сесагага. Ший дьага кхоачаш хила кар. Цу хана сона за йеш кхай из тхоне юкъе хинна тIехьара къамьал долга.

Из дар 1944 шера 16 марта. Командованегара тхога приказ кхьачар Маркуши яхача мeттара фашисташ араякоса аьнна. ЧIоагIа къяза тIом этар цига. Дов деш дIахьалиаша ухача вай подразделенешта эрригача тайпаех йола йоккхий топаш еттар фашисташа. Иштта топаш еттар немецкий дотишкарей дзоташкарей, тха

Цу хана со вар цхьоалагIа стрелкови батальона шоллагIа роте. ШоллагIча рота командир капитан Дотмурзиев гIоазал денал деце тIемаро вар, сое къаьнат деш вацар, нахеца iемерза вар. Тха стрелкови батальона шолча юкъе массаенна вовзавелар из, бозамо кавказски оамал йолаш денал долаш вийрах.

— ХIана хьаьлахь, — йоаз цо — мацций аноне гIоагIба.

Базь хилар уж дешаш — немций чухьийлар, цхьабакъда царна дIема [illegible]. Цу [illegible] шоллагIча рота уннтуе бронетранспортарш автоматчикаш хьагуйабьелар. Цу чоетанача хьала капитана Дотмурзиева денал доле гIулакх чакхдаьккхавей. МасстагIа эзаьнне кхача оагIоребере тIе а хана ца дов дар баьзан долаш бронетранспортер дIахайир, двет дIаьвеаяр, автоматч

[illegible] вай [illegible]. [illegible] Маркушин [illegible] базьан дов [illegible] хена шоллагIча рота командире капитана Дотмурзиева шийтера чIоагIа майраллз домаш гойтар, [illegible] ротена кулгелдо [illegible] хьехар, цуьууье командование [illegible] оттадо [illegible] доктар тIехдина хзовчашдир цо. Дийнахь дийнехье дIехьажашцачаь увам дов деш чнича Дотмурзиева ротас кхи юрт мукъаьякхаш. [illegible] миномет, [illegible] пулемет, ердецце цхьана барх! гоар хьаьа. кхар, цхи дотт, бронетранспортер, масовий автомашина, эзод [illegible] фашистски автоматчикаш [illegible]. Деналш кхетамца цуйн дара баьзен долаш капитане Дотмурзиевна Александра Невски ордаш вар.

ГIалгIай халкъа майрача [illegible] дь тIехьара доваш дар [illegible]. Маркушин [illegible] юрта [illegible] 16 апреле госпитале [illegible].

хар из.

27 шеран совгIа из дIаьннеб со тIема доттагI [illegible]. ТIом [illegible] Дотмурзиева [illegible] со вена ца. Цун сенна Александра, вай Завбикзана [illegible] ро сог [illegible] чIоагIа везаь [illegible] со. Турпалхочун воI хьа [illegible] бузе дийцца [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Аз дийцар царга капитано вахаре тIехьарча денош, цун чIир [illegible] моастагIашта разоца тIаьтар даьнга, дIаьелар Юса Альмада, шутто милионаш болча [illegible] кхолла къоигашаш махйран шоай синош дIаделла вай везар чIоагIа лорадо дезалга. Къахьегамца машар хьоьаиатта болга—из да баймерий сийлан [illegible] вай [illegible].

А. ГОЛОВКО.

[illegible] [illegible] [illegible] дийнзо [illegible] [illegible] цхьоалагIча батальона командира [illegible] заместитель.

«Целиноградская правда» яхача газета 1972 ш. 23 февраля арахьанача номер тIара.

ВЕНЕИ ВАРШАВЕИ МУКЪАЙОАККХАШ

Шалья райоерча Майртуп яхача юрта тIом хьалаьа нахаш а болх беш а хинна Автурханов Мачик. 1941 шера Советски Эскаре вахав Мачик. ТIем боладуча хьалхарча деношка 106 стрелкови полке гIулакх деш хинна Сержант Автурханов. Шой полкерча тIемахошца цхьана фронташкарча хьалхьашна хIеяита шикъ баьбац кхоза чевнаш аь хинначе пов. Автурханова.

Немецки фашистех вай мехи мукъабаьккхачул тIехьагIа Венеи Варшавеи тIом беш хиннав вай мехкахо. Польшен Австрен городаш мукъадахарах Верховни главнокомандоване 4 благодарность елнай цунна. ХIаьта Вена, Варшава мукъаякхарах, Германи эшарах, ниитта къаьча метигашка тIом барах еина 5 медаль йоалл тIемахочун наьхьа тIа. ХIанз респотребсоюза системе болх беш ва пов. Автурханов.

В. СЕРГЕЕВ.

БАЛХА А ТIЕМ ТIА САННА

ЦУННА ТАРА ХИЛА ГIЕРТ

«Грозэнерго» районий энергетически управлене Централька ремонтно - механически заводна бодэлоите юкъе къахьаька сег корвоагIергаш нотельно-сварочни участка вонкхагIбола мастер Меньшиков Геннадий Павлович да вовшаш, цун сий да деш. Фуд по къерина шикье балгальялал дьеь? Цу хеттара шон дала кхо кап. 25 шу гергеа ла а цо балха меттиг ца хувцаш къайлага. Цу шерашка итташ балха-дика специалисташ хьамебьай ма. Шоай хьехархочунна кийсбало гIертеш хьахарое кхаллаг ма. Дукхача шерашка беннате къахьегамаш цунна тIела совгIа, сийлан грамоташ Iалаьшете дукха я. Уже тIехьарча шерашка тIера Iо йе доккхаш завода. Сийлан доски тIа хьаттака доаш цун портрет. Цига балха веча деаз цо дакъа а доацаш хьаь слесарни инструменташ, хийтхь оборудования чот аь варгшовцаш дукха я.

Аьта хинабац Геннадий Павлович къахьегами мишх. Кхуна воагIача кхиа бе хIлар по гоц, оста, слесарни инструмент. Цу хана тийшача балхах вай Даьхенна тIом болабир фашистски Германе. Гере бе доала хийлар Геннадий Павлович Меньшиков.

Къаша тIом лаьттача шерашка майра ца латар бахьан долаш тахьа цун наьхха тIа леп массаза ордеш, иттех медаль. Веранаа хьанар бIухо шнй новкъосташа ацьана.

БIехь шерашта хийна хийтте тIоша шераш чакхдаьлар. Цул тIехьагIа а 1969 шерага кхечалца салтечун гIирс тIера Iо ца баьккхаш эскаре гIулакх деш хилар из. Эскарера цIавоагIаш хаьтадаш вар Геннадий Павлович моастагIчо бокабь хазьа болхам лагIабоалабара гоава кулгаш диналга. Цудухьа машара гаре бе далла бода бе эттар из «Грозэнерго» № 1 йолча теплоэлектроцентрале слесаралла бола бе велавлар. ТIем тIа Iайшача малешша мелла хала хилараш хилалет ца миева, юха тIехьашка ца хьаьал Iомаваьлар из. Цункъа хьаьа юкъа кийсъенала халона ша шек алакхаклаво. Цул совгIа баллаца, коллективаца аха ца Iема шийарча новкъостал тIехьа ха нусаш къахьега вольадерр, хIаьта массехк бутт баллдахьа уж тIехьа а беттар. Дукха ха алалльехьа нотельни цеха мастералла хьожаву ха. Звонно доташ Грозненски нолааьтте телемур чахтьаьмхар по.

Цу хана дела итт шу совгIа хиннай. «Грозэнерго» чубоагIача Централька ремонтно-механически завода нотельни цеха слесарий болгалда болгалдо хинная цу шерашка опыт йола производственни валарад совгIа дина бьищественни, говза кулгахо, рационализатор а ва Геннадий Павлович. Къахьегамной оасаре Ладхехь, болхлой хьалаш аттача хоатта итташ рационализаторски предложенеш тийланий цо. Дукха къахьийгга шийна дезадения гIулакх шийна увлуга болхахча новкъостешта, цIаIаоча дезала дIадезалалайта гIертеш а. Цунгара хьоклав нийбет къахьега болаабенача дукхача болхлой хIерш хIанз доккхал а деш йола «Грозэнерго» коллективе. Итт класс воаккхам ший да волча слесаралла бода бе воавалев цун воI Владимир а. Укхаза вигав цо Советски Эскаре гIулакх де, укхаза, ший кирда хинича керьла къахьегаш дезала, юха а вера.

«СССР 50 шу дизаьча денаш сийлаца моастагIахьра хьакаре къахьегам ба, Даьхен тешаме къонгам, дин воIц Меньшиков тIео.

Х. СУРУДЖАНЦ. «Грозэнерго» оператор.

Блокада деноше дагадеха...

Хаво доалоалийтерго яхаш вар со из къаза, ухаара тIема сурт. Дийлаш, Шерашта метик да дIадоле, къайладенха. ТIехьтIехьа кхы а къаьагIа, [illegible] духьалъуетт цу ала, кIура юкъе пийсьенна цхьашца моттиэш. Дийна висача хIара салтечо юкъертьа шоаше уж.

Са а я юаца дукха эпизодаш. Царех эттара белгалагIа а Ленинградерча блокаде аз хьакха. Петрозаводска гаьна йоацаш ухача Алакурт яхача моттиге немецашка тIом дIа-хьа беш хала чоа а хинна Ленинграде дIавигавар со дарба де. Цига со дIанкаьча дукха хинь хлале [illegible] города. ХIанз а [illegible] Iаьржача къайгана сенна сигале къоара а еш дейаахь а бийсаш а хьатIанхача фашистски самолеташ аь гIар, тата. 18 бутт баьхкар из цу городе эрзалех йош йоаццаш. Мохаль, чонаьсие е [illegible] лазарея мех кIалхера баж [illegible] дIаккхачмаир.

ТIом тIа вахалехьа цIенн дукха лора гоазал Iоиш вар са. Кхы а цига нурсаш а вала уха

хоита дарба де воладелар со а. Хантаа хало хоша а совш. Моххаш, чонаш сина эца хIама

тоьалар. ТIалуххечо баратеч кIетадеш кха соиц хулар. Вайсан кхьиеттел лаьтта сага а йоаш цар.

Дарба дерал совгIа, цхьа летанаш тешам болийтар моастагIий эшаргхьнарах, дIа байрахха къетта городе дергхнарах. Юхамре а дора цо, тхо дукха хьийне ираза ди. Город мукъальнар. Со сай хьалха хишача тайкоги батальонеца Эстоне, кхиадола советски лаьттаз моастагIчох мукъадаха вахар.

ДIаьхе ца тIема лаьтта. Дайшна вертташ. Зезых дайнадаш оала, йоаккхагIйолча тIехьено цу шерашка тох Iеаш, хало. Хоза да оала моастагIчох лорадаь советски лаьтта, хоза я са БурогIале. Укхаза, се вавча юрте дорда дол ма со хIаза. ТIом тIа Iоиш говзаш шекхьайола къахьегама вахаре а.

С. ДЗОРТОВ, Назрановска БурогIалерча [illegible] [illegible] [illegible], отставкера лейтенант.

ЭСКАРЕ ГIУЛАКХ ДЕШ БА ВАЙ МЕХКАХОЙ

МУГIАРЕРА АУШЕВ АМУР

Вай йоаза лаьтта хьа а хийа гIазрьовьа хьоккхаш мугIарерча Аушева. «Яаеташ дIаде за хьатIаоттай хIанз», — уйла йир Амура.

Цунна дагадехар хIаьа колхозни агрономи нах сагота хургва, мастерски техника иштта кийчъю. Арие вахале трактористалла болх беш хиннав Амур. Ший йоакхо еш хила хамаваше бoрхат нуш дола лаьтта дукхахийвай цунна.

— Амур! Письмо да хьога!

МугIарерча Максимова баьндара конверт дIакхоадийр доттагIчунга:

—ВIоргашта бIаралхьенача хоп сона из йоIо яздаьлла.

Письмо наььатара вар. По цIай дахьала дуошар Амура, хьай-ди мишта кхаш хеттар. «ГIулакх мишта, ду Iа, са цIаьих. Вешта сенна хетт из, дого йоаз сога Iа гIулакх дина ду»...

Амур велакъежар. Доала хIаме йаштIехьа вар. Салтечун дик совгIаш доллар наьха тIа.

Пхъа кийна ше волча тIалой хар командира мугIарера Аушев:

— Политически занятей группа кулгалхочун помощникалла хьо хьожаво лаьрхIад из... Хьа хуйе — оаха новкъостал дерга.

Эскара дахьа Сийлен книга тIа йокхай Амур юкъе вола отделени. Изаамфор дицлуш хилаш. ХIаьта, нагахьа санна тIемахочун комсомоле бюре членг комгруппорги хилар кхы а цу тIа даттIатехача шахьа хоортда бIанигача сага дог сатем йоадаш хилар.

— СовгIат дахьала дуеп шехьа — республика ВЛКСМ ЦК Сийлен грамота елнай хьана.

Юкхьаьна тешацар иа шай селлара сий деш хиларах. Пхьабакъда, новкъостий гонахьа а бьяна, совгIат дахкъала дуоца болабелча, дог гIаддахе деттадала наьлар. А салтечоа нзано йола минут дIакхха а йицлургъьаш...

Тахан из деза совгIат леннихта хоа Наьсарен районе а. Сийлахьча гIулакха тхьанаш шере ба.

Э. МУРОМЦЕВ, майор.

ЮРТАХОЙ ТЕШАМ БОАБАЦ

Советски Эскара мугIарашка гIулакх де бахарашкара дукха письмош ух ГIойтIа юртсовета исполкома председателага Арсамирзоева Мадинайга. Къоннача тIемахойна хоам бу тIема гIулакх Iомадеча шоаш доахача талангех, шоай юртахой гIулакхаш мишта лел дега, гIулакх дах а баьнов цIедейрзачуа тIехьагIа мича бола бача баьпахьа ба шешта хьекар дар дех.

Царех цхьа письмо дера Дунсн халкъашта шекъера цIей — 1 Май тIаккхочаш. Из яздаьр Германерча советски бIун Группе гIулакх деш вола, «Гойтинский» совхоза комбайнер хинна Матуев Iаддал ва.

Мадинас йоаз:

— Деша ваьгIача хана дениз дагавоагIа сона Iаддал. Ший валхар цIена кхоачашдеш, дика цешаш хиларца белгалвоалаш, механизатор хила дерхIаш вар из. Аьлкя «Гойтинский» совхоза болх бар цо, трактор, автомобиль дика лейае хоаш вар, комбайна тIа штурвальни хинна. ХIаьта школа йистеяьккхачуа тIехьагIа совхозе балха вера из. Цигара наькъавалакхар из эскаре а. Ший новкъосташта дош делар цо гIулакх тешаме дерга ше аьний, хIаьта из дош цо сийлена кхоачаш а ду. Командира массеказа баркал аьнлад шийна, аьлш язду. Техникаех дика лоравIаву — совхозера практика накъаьнний. Мадинас истола тIера конверт хьа а баьста, письмо хьа а доаржадаь тIаккха юха а бетта чу дIачудаьлар.

— Сона-м воите а дагахь дагадоагIар из. Iаддала вала, агитаторалла хьожвальа со, сай бесг даьна да дуцн вай юрто деладаьча революционни гIулакхех. Цун башка-дикача лахах, Деникинца тIом бача хана Гикало. Шерипов керте лаьтта ШIеча бIун шТаб ГIойтIа хинна хиларах. ехаш.

В. АЛАЕВ.

БАРКАЛ ХЬОНА, НАНА!

ЧIоагIача доаккалца, доалла дешл бу ез хьона хьа воIа Iаддала. ез вай Даьла — Советски Социалистически Республикий Союза лоарарах дола ший декхар новкъостшта дисциплина, къахьегама даиш масел а гойташ дика кхоачашдеш хилар.

ТIема говзал дика карагIдоаь, вай доала декъа ший интернациональни декхар тIаьхьа кхоачашдеш эскаре гIулакх дерах хьа воI Нидигов Iалихан командирашеи начальникашеи массехана белгалдаьккхад. ДIаьхта шийца гIулакх дераш чIоагIа сийдеш ца.

Иерала Лейла, тIема а политически а гIулакхий говзал тIехь дика карерзаь. Советски пачхьалкхе дорарех доал тIема а патриотически а декхараш моллагIча минута кхоачашдара кийча волча хьай воIагIа ше а доагIаш доккхал хе йош а хьа.

Советски ТIема Иаз тIемахо воля хьай воI Iа цитта дика хьалкхеврах командоване хоккха баркал еил хьона.

Керда коммунистически общество хьалкхьерIвола хьона тIеме хьаллакхаера доккхий толамаш дахара чIоагIIа нехаш, хра йоала хьо хилар лой тхона.

МОРДОВИН, эскара дахьа командир.

ЭПСАРАШ ХУРГВА

Дукха ха яь Павловски Геннадий Андреев Александри № 1 йолча Грозненски школе деша баьгIа. Массадолча предметех дика кистар уж, хьинаре общественникаш бар. ПхелагIча классера дена цIенаха а юкъера ца йоллаш еррнгача школа юкъабеча пенгазета член хиннав, цо кийчдаьд из. Андреев Саша а сенна Геннадий — спорта тIаккхаш вар. Цу школе а отрядий командираш а болаш дакьа лаьцад «Зарница» яхача тIема-спортивни ловзара юкъе.

Цулухьа хьаьаи а тамаш хилар школа йистеяккхара эшашеж дIаенначул тIехьагIа кагийча наха шоаш военни училище дешабаккхитар дехаш военкоматега заявлени яларах. Геннаде военни инженер хила лаьрхIар, Александра—бIуна командир. Кагийча наьха дехар кхоачашдир...

Дукха ха йоашаш военни училищай курсанташ а болаш Грозненски хилар Павловски Геннадий Андреев Александри. Бакъдар альча, шоай эттара хьалхара визит, хила доагIаш ца дерра, шоай хьамсарча школе йир цар. Цига уж вIашагIкхийтто комсомолага гIоагIара шоай новкъосташа, пионерашта, вожатешта. Шоаш гIулакх миштв ду а, кхийта деш а дийцар цар. Бераш тIехьхьийдар цар школе йистеяьккха бьинначул тIехьагIа шоаш санна военни эпсараш хилара.

ТIемех политически кийчоина отличникаш ба Геннадийи Александри. ХIанзе а командоване денна совгIаташ да цар. Уж ба спортсменаш - разрядникаш. Хьинаре дакьа лоаш комсомольски балха юкъе. Цхьан хина школе шие хиначе тайпара, училищерча пенгазета редколлегеца ва Геннадий.

Шекo яц, хинна а грозненски тIехдика тIема специалисташ командираш хургхиларах.

В. КРАЕВ.

БРЕСТСКИ КРЕПОСТЬ БАХЬАН...

1940 шера октябрь бетта Грозненски маккалахьта техникума студент Байбеков Iаддал ШIеча Эскаре гIулакх де вахар. Цунца бар вай республикера ни. Абдурахманов, Зацепин, Баржиний, Елетин. Уж беррагаш тIема цхьан дакъе хийсбелор. Къона тIемахой юххьанца Пружаны яхача моттиге 44 стрелкови полк вIашагIйоалаче кхачнар. Цунна керта даттар майор Гаврилов Петр Михайлович. Март бетта из полк Брестски крепосте яхийтар.

— Цу хана полкови школа курсант вар со, — яхаш дувц Байбеков Iаддала. Цига дийша ваьлначул тIехьагIа Ленинградски дошлой училище ваха дахьакIа вар со, цхьабакъда из кхоачаш хила йиш йолеш хиннадац.

3 сахьат 55 минут. КIиранди. 1941 шу 22 июнь. Крепосте сатоха йиш йоацаш чIоагIа тата эттар, цул тIехьагIа са тохаделийташ бола самолетий узам хьакхеэр. Яьча тревогагIа гера бе делабар гаоназоо.

Иштта дIадолалелар хIанз Турпала йолча Брестски крепость бахьан этта дов. Цу деноех лаьца Сабира Iаддала ухь тайпара дувц:

— Со шерта даттача комадло 15 саьта вар. Iхота ер йиь станковий пиь кара лелаюш пулеметаш, гранаташ. Немций низ даим совбуалаш латтар. Цхьаша вовжаш кхоь мара висанзар. Пулеметаш ца юлаш сайцар, кхоачелар патронаш. Эттара тIехьа цхьь висар со.

ТIаккха крепостера ара а вальна ца йоагаш йигача ьаьа хола юкъе левхьав. Байса тIахаьсача чIоагIа кIаьлденна а низ йоашаш а воллаше дIаваха эттав. Цигта тIаккхьчача фашисташ лаьла кара вигав.

Цул тIехьагIа дIаволазенад концлагерешкара Iатаи. Из хинная Борисове, Къахьбаьеда Германе, Ганновера. Доттачуа пабах тенашка. ХIаьта цига Советски Эскар кхачача юкъе тIемахой мугIарашка хIа а этта Коталон де хьатIаоттаиш моастагIех летан хиннав.

Грозне юха цIенхаьчача механьотта чекхлоаккхача заводе болх баь, тIаккха вагонни депо. ХIанз пенсе ваха садоIаш ва.

Каст-каста пионерашта, кагирхошта хьалхашка къамаьлаш ду кхо. Байбекова, полка командиралла нов. Гаврилова кахатаон дIа-юха ухийташ бузам лоаттабу. Цох лаьна дийцар ший рахнопевелача тIа издархочо С. Смирнова. Брестски крепость бахьан лийтаре ше дала волаенача хила.

Соахка Бресте мемориальни комплексе тьеллача вийза хилар Iаддал. Цига байра цунна ший тIема доттагIий, полка командир пов. Гаврилов.

С. ВОРОНИН.

Барттайна дезал

Хьал а гIетта йоккха гIа а боаккхаш бруствера тIагIоала ведар саг. Цул тIехьагIа гургвенцаш топкаш вахар. Хьал а гIетта юха а ведар окопашта тIагIоала кхувсалуш, голаш етташ. Немцаша автоматаш, топаш етта йоалайир. Цул тIехьагIа, кхы хьал ца гIатта санна Iоверзар. БIухой хьежаш бар. Iовешача сага дIахо а топаш етташ бар фашисташ. Цхьабакъда, иха а неттадь а хьайна топкаш дIанахар из. БIухошта бааргалйра цул тIера барзкъаш леталуш. Цул тIехьагIа къайлаваьлар из.

Дукха ха алалехьа цхьастарра шинь гранета ниххар. Фу халар хоиш занар. КIур дIа-эха баьржача бIухошта бааргалайра, дукха ха йоацаш немецки дзот хиннача метте, цхьаь лаьтта хIаниа цу дзота тIаккхача гIерташ удами топкаш тIаводаш хинна салте.

Иштта аьнкхар немцийнкара цIи йоаца лакха меттиг. Цигача гIоала бедар махбуле оагIорахьа вай эскара никъ.

Шоана хоиш а хургдаш немецки дзот эккхийтари вай эскара никъ баьккхари нахав. Из хIанз Наьсарен районе Аьлта-Юрте Пушкина уллицагIа ваха Татриева Эскарха Султин ва.

Дика дезахо, юрта сий деш саг, къахьегамхо ва Эскарха Султан. Царцита тIемах лаьца дувцаш, Султана ше тIом бь шераш дагадувцаш хагIа тхо.

Тхъеста шу даьнна хIаьнита саг вар из тIом тIа волача хана. Фашисташта духьала хира тIом барах ТIема ШIеча Байракха ниь веден еннача 32 гвардейски дивизе 121 полке минометчик волаш дIаболабир цо тIом. Чов аь а хилар. Орденаш а медалаш а я.

1943 шера август бетта Смоленех аха герах йоаккхаш тIом беш хилар из. Цига чов а аь дукха ха аьнкхар госпитале улаш. Каст-каста наьхатаи илухьийтар цунна тIом беш болча полкерча новкъосташа-минометчикаша. ТIехьхьара кхьаьт Берлин йоахкхаш тIом лаьттачара дора цунга.

ТIаккхьчар фашистски Германи къаьль, цо капитуляци яь 1945 шерара май. Цу хана госпитале ва аро а хьаьла. Свердловски воводи болха еттар Эскарха Султан. Цига Iоавайир кхьаьт дела, из тедача машиний слесара говзал. Укхаза саг а йоалайир — Анисимова Валентина.

ХIанз ТатриевгIар кхо бер да. ЙоккхагIа йола ши йоI, Рукъ ти Тамарен юрта болх беш йа. ВоI — Руслан бархIалагIча классе дешаш ва.

Пенсионни ха яле а Султана сесаг Валентина Ефремовна оасар дерашта, чунйца яхат, кортоалии цIеньеранта, кхьиеттел лаьа хоаш дезадита юкъе бIаргаго дий я.

ХIаьта Султан Аьлта-Юрте цIаленача хана дениз хьайбаш дезадеш ва. Доза дац цун балха хьекхаашаш а.

ХIанз дукха болх ба беза Iуй. Цар доахан дика доаладарга хьежина нара хургьаш шура а. ХIаьта ферма коллектива шура дикхара тIаийца социалистически декхараш кхоачашдарах къамарна нийсса ше бехктохаме волга хоиш волча Эскарха Султана бевргга кия тIаболийт ший декхар толаица кхоачашдера.

А. ХАШИЕВ.

Республика кхашка

ДИКА ЛЕЛ БАЛХАШ

Толлуш чаккхоах Гудермесски районе «Кавказ» колхозе къахьегамхоша кхиамаш бахкам.

Агрономан дIадахначо тайпара лаьтта [illegible], [illegible], [illegible] культураш а ю бераьтлагIча апреле дIае йоьлийр механизаторша хьаькIаш. Графикаца 20 апреле чакхдала деззи дар хьаькIаш дIаера бахкам. ХIинца механизаторша доцш доьшур дика лакхе а йоккх во бахкам лаьтть доьнахь чекхбаккха.

Шоеш тIеяьйца декхарш толлуш хкоеччанхе дарагIдаьмар цара. Тхьаь колхагIча апреле дIабейна аьмар 230 гектара тIа хьажкIаш. ХьажкIаш дIадоьлийнехь а минеральни удобрени йиллар деррагача 230 гектара тIа. Квадратно - гнездовой хьисапе дIабийра ерриго хьажкIаш.

Хьалхе къахьйгар механизаторша; Калаев Iале, «За доблестный труд» аха медаль лелаеча Висуров Гойсултана, Шахаев Шадита, Абдулкадыров Алимпашас, къыбарана, Советски Социалистически Республикай Союз хьаьн 50 шу хулача юбилее сийна шIара гектара тIера хоттара лаьрхIеча 40 центнер хьажкIаш чуэца социалистически декхар тIеийцна колхоза механизаторша. ПламагIа чуэша шарахь 35 центнер яра дIа.

Кхиамарча балханта хуьлаш за СССР Лаккхьарча Совета депутат колхоза коьртера агроном Арсанбиев ЯрагIа. ЯрагIа дуьш: «Дика тоьлуш колхоза механизаторша юртбоалама техника. Зошунча хьаь кхаьнка дIатоьхна мира на шеш минеральни, органически удобренеш а складашка. Кийча да тхо гуруьь дийначе алеташта хий дилара баллаш дIадолаза а. Хий декхача деррагача кхашка карташ даьхад. Хий чуэкдара шлюзаш хьаелла мара эзаш яц. Кийча а хий дула, техника а. Из техника лелеш хий диллара йоккха говзал йолаш нах ба. Лоьцца аьлча социалистически декхараш толлуш кхоачамдара деррига хьалаш да колхоза кхаш лелаяр дерий».

Эзар гектара тIа гуракь дIадуьна дийнад колхоза. Дика тIедаьлнад из массийолча участкашка. Цхьа бахьнара бола хIуус саьина уьх гуракь дийна кIа тIадаьлна кхаш. ХIанна юртбоаламна культураш та ше деча садоалнача дIамашта, оасара дуьлаш колхаш тоесаш ба колхозхой.

Колхоза къахьегамхоша тIеийца социалистически декхараш да кIара гектара тIера уьх шера паччахьалкхинта 27 центнер иа доаха.

Массайахьара къьатеаро дика тIаяьнад 400 гектара тIа дIайийна шекара свекла. ЦхьоалагIча мая цIай тIаххачалехь цхьа ди хьалха оасар дарь, лаьтта цемадашахара культиваци йир шекара свекла дIайийначе кхашка.

Дика доаккьар хургдолаш да уьх шера колхоза хьайбашта. Лакхе ластен тIаяьнай 150 гектара тIа люцерка. Май бутт чакхбоаллаш хьакха йоласргья из. Йоккха хьоанал йола сеанжи баьна хьоарн хургла хьайбошта цу баьнех. Ала хIанна доаваш дика вIаштIехьдаьха чакхдоалаш да «Кавказ» колхоза бIаьстан кхашира бахкам. Социалистически декхараш кхоечанламара дика ларда а ю.

Б. ШАКРИЕВ.

ХА ЗЕХЬА ЙОАЯЦ

[illegible] йолаш доьнча хIара денах [illegible] пайда [illegible] къахьег уьх деноша [illegible] механизаторша. ХIаьта юртбоахама культурай дика хьуикъам кхебара гектара лоархIаме да уьж агротехнически дикагIа йолча ханашка дIаер. Из дика кхетаду механизаторшо, къаьстта хьажкIаш лелоярша.

ПланагIа шинан, силосан, баьццарча конвеерах 450 гектара тIа хьажкIаш дIае ааш а боахаме. ХIаьта оаха 1600 гектара тIа а лаьрхIад уьж. Царех кийт бIаь гектара тIа лаьтта лаьрхIа кхаеш хургья.

ДIайейна [illegible] лаьрхIа кхаш. Белгалдаьккха доагIа хьажкIай дуьа цхьан, хIара гектара тIа юкъера лаьрхIача 50—60 килограмм а кхоачийтаж суперфосфата удобрени тессалга. Цу гIуллакхе торо хуьлийтаргья хьажкIаш низ болаш хьатIаллийта.

Цуа соогIа кхо бIаь гектара тIа силоса лаьрхIа хьажкIаш а дIабийнай механизатораша.

Шоай балха къаьстта дика хьоккхамаш доах цIи хезача хьажкIаш лелаерхоча Б. Саидова кулгалдеча бригадерча механизаторашь. Хьаьщаргва вай, масала, хьажкIаш лелаеча звено звеньевой Абдулмежидов ХIаран. Лаьта лаьрхIа ши бIаь гектара тIа хьажкIаш кхеа езаш ю из уьх шера. Лакха да ю тIаийца социалистически декхар а. ХIара гектара тIера 60 центнер фуальахьа хьажкIаш чуа доа декхад цо. Дикал лакха йолаш дIайийнай цо ерригга а хьажкIаш.

Инзта дика толлаш доахаш къахьегаш а хьажкIаш лелаеча звено звеньевая Косумова Хьава а. Цае езаш хийна хьажкIаш дIа а йийна, хIаьз хьалхара культиваци а хийчлуш я из.

У. Х. САДУЛАЕВ,

Шалоа районе «Джалка» совхоза директор.

Москве, СССР халкъа боахама кхарагIдаьккарий Выставке да Советски мехка индустриальни карта. Цу тIара бIаргагу Украинех Белоруссия, Узбекистан а Казахстан а, Литван къыйола совахи республикаши экономически дегIабаххара боарам мел лакхбеннаб. Из вIаштIехьдаьккад производства средстваша общественни доахьа тIоагIар, республикаш материальни средстваши шилтшаш вIашагIтоаар, деррагача советски халкъана вежарашха цхьана гIулакхаш лелабдар бахьан долаш.

Хьалхача Советски паччахьалкхин эттара хьалхарча законодательни актех цаI ю 1917 шера ноябре тIаийца «Российски халкъий куьйгIарчи хеталичен цхьоагIо» поштхьаш хьакхайяьнь бола «Россиерча халкъий бокъоний Декларацин». Цу кхьоагIоно производства доал СССР ерригача республикай экономически, социально-политически, культуран дегIаахара боарам нийсбе а айбе а.

ВIарчча цаI бола, планаца нийсбеш бола советски халкъа боахам хьалбаро йоги хилийтар республикашта юкъе къахьегам общественни бекъарах ма моггагIа йоахкагIа гIойло е, цар материальни Iаламен ресурсех дикагIча тайпара пайда эца. Уж деррига хIанаш СССР экономически ниэа ларде дийшар. 1922 шераца, СССР хьалха ханана шийейча мехка къаман доход 100-за соагIа дукхагIа хиннай. Иазал лакхъялц дуьнен тIарча аьхха цхьан мехко — Советски Союзо мара. Революци хьалехьарча Россе

промышленни производства хаьа даьккахь [illegible] дакъа соагIа ю цхьа [illegible] облисташта кхоачар.

Мехка йистош — къаьстта а средневзиатски районаш Казахстани — [illegible] болаш яр. Ше [illegible] хьалхарча шерашкеа [illegible] шера бохалаш социально - культурни гIирсаш хьалаш йоланар Советски пачтахьалкхе. Средни Азии Закавказье хьаьга йоалаш промышленни предприятеши электростанцешта, мехкдаьтта, хIорабоала моттиглаш лийхар, машинаьхьаьш дехкар. Центральни бюджета чотах Советски пачтахьалкхене финансировани йора цу районашкарча доархIаметIарча гIишлошта. Средневзиатски республикай халкъа боахаме, масала, тхьаьмтуллагIа шераш юкъе кхаччалца йолча хана, бюджетера ец хийна расходаш доходел дикка дукхагIа яр.

Статистика мотт беса ба валах да. ХIаьта а, дог гIоздоаккхаш ецтй, масала, уьх тайпара цифраш? СССР промышленни продукца ерригь объем 1913 шераца нийсйича 1971 шера 99-за лакхъенначз мотта, Казахстане из 158-зза, Армени — 201-заа, Киргизи — 311-зза лакхъенна

ХАЛКЪИЙ ВЕЖАРАШХА ЙОЛА ЦХЬОАГIОН СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЭКОНОМИКЕН ТОАЯЯЛАР

СССР хьаяь 50 шу дизарга

хилар. Советски Iедал латтача шерашка Средни Азе хьадаьд промышленноста 100 соагIа дакъа, цу дакъе сийрда бесаш доаш Iаьржен металлурги, машиностроени, радиотехнически, электротехнически промышленность, хими, мехкдаьтта хими. Тахан Узбекистана, Таджикистана, Туркменела кхоач тай хьувзача ерригача машиний дийн даьккаш кхо дакъа, боамби лелабара арахеца ерригаш а хIала яц аьнна йола машинаш. СССР-е эттара хьалхара моттиг лоац цар боамби бакхара, шоллагIа — даьраш арахецара. Средневзиатски советски республикана хьаяь хIамаш кхухьийт дунен тIарча дукхача мехкашка.

Индустри чIоагIIа догIаяро ескдир республикай къаман доход лакхлулга. Масала, 1960 шераца нийсйича Таджикски ССР къаман доход 2,13-за лакхъелар 1970 шера. Киргизски ССР-е — 2,2-за. Из а мехка ерригга доход шозза дукхагIа хиначо хана да.

Иштта сиха йода, масала, ххы республикаш, цу даьхе Российски Федераце территоре тIа яра автономни республикаш, догIаухкага нийсдара процесс а. Волгал декъарча хьссача арешанна, тайге, шан тундре хьаьгьоттай заводаш фабрикаши, бохх беш а рудникаши шахташи. Тхьаь итт шера 1940 шерагара 1970 шерала кхаччалца, промышленни продукце объем лакхъеннай, масала, Башкирски Автономни Советски Социалистически Республикан — 39-за, Татарски АССР-е — 27-за, Чувашски — 23-за, Марийски Удмуртски АССР-ашка — 22-за, Якутски — 19-за, Коми АССР-е — 16-за. Еррига СССР бIарчча хьайийцача кхьмуа 2—3-за сихагIа догIакхай укха ю индустри.

СССР вежарашха доеча халкъий дезала юкъеллнарах къаман экономикаш индустриально догIаяхкараш халкъа вахара хьал тоадаран мел боккха пайда баьннаб дика гуш да Латвега, Литвага, Эстонега хьежача. Тхьаь корхI шера — 1913 шерагара 1940 шерага кхаччалца — масала, Литве, промышленни производство 3,6-за, Эстона — 3,5-за мара дукхагIа хиннаяц, хIаьта Латве кхыметтол итт процент хIинаг а сиинай. Уж дар деррагача ирхбалайисаш мехкашка буржуйе доал даь шераш. ВIашш нийсьар дуьха йолгалдоаккхарда вай, цу дакъа лоаллаларча Советски Союза юкъе йолча Белоруссе йоахIаьна соагIа дукхагIа промышленни продукци арахийца хилар.

Российски Федераци, Азербайджан, Грузи, Туркмени, Белоруссе — чIоагIIа индустриальни ларда тIа латта вежарашха йола ерригга республикаш хьалхаро кхоьчатал ю йолалера 1940 шера Советски Союза юкъеданаьнча литовски; латышски, эстонски халкъалга. Юххера а хьаьхийнар итт да. 31 шера — 1940 шерагара 1971 шерага кхаччалца — ССР Союз бIарчча хьайийцача арахеца промышленни продукци 12,6-за дукхагIа хиннай, хIаьта Эстонски ССР-е — 29-за, Латвийски — 31-за, Литовски — 33-за. Советски Прибалтика республикашка хьалдй низ бола еза-йоккхи айеш промышленность. Къаьстта сиха догIаух хIаптарча экономикаш хьахьоккхаш доль доакъеш: электротехнически, радиотехнически, электроники. Рижски, таллин-

[illegible], технически [illegible] радиоаппаратурец гIад а дахха йоза [illegible] тIарча дукхача мехкашка.

Иштта экономика хьалхьечо фронта ССР Союза халкъаша кхоечаньаф социалистически интернационализма принцип, бераггача мехка а хIаре республика къаьст-къаьстта а болча пайдана догIаухаш йола бIарчча хоммашке санка халкъа боахам лелабора дIаделхаш йола принцип.

Дуьхьал цу гIуллакха [illegible] [illegible] производительни силаш [illegible] алтем СССР тайп-тайпарча районашта юкъе къахьегам бекъалгех. Шоаш [illegible] [illegible] дола, къаьст-къаьстта республикашка боахамаш хьалар а догIар, территоре тIа производство механически екъар а доацаш, Iалама, демографически, социальни факторам тергал а еш, производительни низаш комплексни догIаийсдар — из ю уьж Советски социалистически республикашта экономически интеграци ларар.

Советски цоаха еллагара хьашташ цаIаш хилар хьалхадоахаш дола экономически, социально-политически, культуран догIаахара боарамаш нийсдар социалистически производства эффективность айяра, СССР-е дикагIча деррагача халкъий вахара хьал тоадара низ бола рычаг а хиннна дIаоттад.

Леоннд ПЕКАРСКИЙ,

СССР Госпланан НИИЗИ [illegible] [illegible] Iилман белхло.

(АПН).

ЗАПОРОЖЬЕ. Сихоча темпашца хьалйолш я «Днепрогэс-2» аха электростанци. Станце лардаккха хаьтта бетон чуттохаргья. ГIирса лоархIамегIара объект—котлован, укхаза 16000 кубометр тIа бола лаьтта охкаш яккха еза.

Кеннаш лелаерджоча нерабча шлюза трассе лаьтта хьалдоаккхийна а цуз бола экскаваторашш самосвалаш.

СУРТА ТIА: нердача шлюза трассе лаьтта хьалдоаккхаш латт.

А. Красовски сурт.

ТАСС фотохроника.

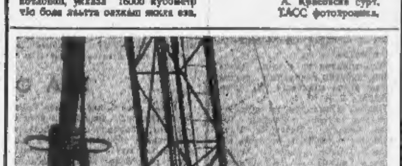

ТУРКМЕНСКИ ССР. «Небитдагнефть» управлене мехкдаьтта промысле.

В. МАРЕНКОВА сурт.

ТАСС фотохроника.

ХЬАЛХА ЛАТТАРИЙ СЛЕТ

«Нефтегазпромавтоматика» СПКБ опытни завода клубе коммунистически къахьегама ударникий слет хилар дукха ха йоацаш.

Коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара тIехьа лоттабеча хьоесамих доклад йир профсоюза завкома председатела В. И. Ногодинова.

Заводе эттара хьалха ю еза цIи еннарех я электромонтажни цех. ХIанз коммунистически къахьегама коллектив яха цIи яккхара цIаккха ца хиннача тайпара шоайла хьоесамка къахьегаш я завода ерригга цехаш, участкаш.

Шоеш а шоай повинностана а болх миштта бу, къахьегам оасарегIа хилийтара шоаш деча дийцар коммунистически къахьегама ударникаша токаря В. Бречков, [illegible] В. [illegible], [illegible] Л. [illegible], [illegible] Ф. Музыченкон, завода директора Ю. А. Михеенкох.

[illegible] болх барах дуккха завода болхлоча коммунистически къахьегама ударникий удостоверенеш значокаш еля; царех: заводе эттара хьалха пхи дийнахь йола задани дикъ дийнахь кхоачашйора йола машинхисни дIайелаьярех цхьанна — фрезеровщика А. Бирюльнина, завода дикагIа волча слесаре А. Костенкона, токарахта А. Лялина В. Шайерх.

Иштта къаьстта белгалбаьннача массехк болхлочох маьлера соагIаш делар.

Слете дакъа лоцаш хилараша коммунистически [illegible] бола хара шерагIа социалистически яхь йоарвлара хьайкарал дир завода бергигача болхлошка, инженерно-технически болхлошка, гIуллакхерча вахара.

Ю. СКЛОКИН.

КХОДЕ РУЗКЪА

ИйсагIча пятилетка шоллагIча шера юрташкарча гIишлошъерашь шоашта хьалхашка оттадаьд хIара гIишлошъеча организаце, участка, цеха мастерской коллективаша рентабельнон пачхахьалкхен план толлаш кхоачаньедаш дола гIуллакх вIаштIехьдаккха. ГIишлош хьалъеча дIадохийтача хIара сонах дикагIа пайда эца лорхI.

Уьх юбилейни шера тIаийцача социалистически декхарам тIа балгальхача нероприятенаша юкъе лоархIамегIарчарех я гIишлошъеча производства экономически эффективность хаькъар. Цунца цхьана лакхъергья къахьегама оасадле, лоэбергба гIишлош хьалъхьрга дIабода мах. Цу дакъе тIатIерга хьойсам лоаттаду юрташкарча гIишлошъераша. Межколхозни гIишлошъеча организацей объединене цахаддаш дукха балхаш ду гIишлошъя кадраш кийч а еш уж участкашка дIачIоагIдара, цар бохх аттача балхара массайнача звеньашка юкъе кхухь механизаци. ДIадахача шера гIишлой монтажни балхаш чакхдахара план 114,6 процент кхоачаннъяьало уьх шера хьалхарча квартале уж къахьегама темпаш ахы тIа а лакхйир объединене гIишлошъераша. Грозненски гIишлошъеча управлене коллективо квартала задани 123 процент кхоачайир, кхьалий гIишлошъеча управлене коллективо — 118 процент, ПМК № 1 — 137 процент, и. кх. дI.

ГIишлошъеча хIара дIадахийтача сонах хьабаьнна пайда планах лаьрхIачул дукхагIа ба. Шелковской монтажни гIишлошъеча управлене гIишлошъеча дIадахийтача сонах хьадаьннар лаьрхIачул 6,3 кепиг дукхагIа хилар, ДСУ—12 кепиг, ПМК № 1 — 4,3 кепиг. Къахьегамга дIадедар лехдара, гIишлой балханта механизаци яра транспортни средствашш, материалаши кхоара йоккхий резерваш я тха объединене. Царех бизза пайда эпара хьинаре къахьегаш ба гIишлошъераш. Тха дукахача

гIишлошъеча управлене коллективашта шоай чIоагIа бола [illegible] а [illegible] цхьайолча хаш боагIа терком тIабаккхийтеш гIишлошъеча, механизмах, транспортах пайда ааша ца хьалара, цхьай мастерской коллективаша боарамагIа бац болх. 1971 шера кирпичех еча предприятешна догIочух дукхагIа дIадахийтар хьаеча кирпичинага ахча. Цун бахьан да цу предприятей балхлоша, инженерно-технически балхлоша, гIуллакхерча маха кирпичих еча предприятей рентабельность лаккхъяра дукха йоаккхаш ца хилар. Иштта гIуллакх вIаштIехьбаккхар бахьан долаш хан-хапахьа анализаш а еш нийслу кхоачанбоаццараш дIа ца даларах кирпичих хьаеча дIадодар-оаманагIа лаьрхIачул лакхагIа хилар.

Хьаеча кирпичинага дIадедар лехдара керттерчарех да производства керттерча средствах бизза пайда эцар. Из кхета а дош Сунженски монтажни гIишлошъеча управлене шийна чуйоагIача кирпичинаш еча заводерча халача балханта механизаци яра соахьа дукха нероприятеш чакхъьахар. Цхьабакъда уж механизаци яра балхаш дIаьхлалар бахьан долаш кирпичаш арахецара план кхоачашъйзар завода коллективо. Цо хьахьола дIадоладь дика гIуллакх [illegible] [illegible] чоагIьара Iаткьаш шера цар чакх ца даьккхаьга. Производства рентабельность лакхъяра керттера низ ба дIабода къахьегам, ахчан средствашш хIеевгдар. Къаьстта боккха терком тIабахийтаб цу гIуллакха уьх юбилейни шера. Уьх шера хьалагIа гIишлой-монтажни балханта дIадодар цхьа процент лохача управлене коллективаша шера пачхахьалкхена кходергда 80 эзар соагIа сом.

ГIишлой-монтажни балханта дIадодар лохдара тха йоккхий резерваш я, цхьабакъда, царех пайда эца ха деза. ПМК-1 коллективе дIадахача шера производства резерваш теша а техкаш рационализаторски предложенеш балха юкъехахьарах пачхахьалкхена 11,6 эзар сом пайда йир, кхийтар 2708 киловатт-сахьат электроэнерги, 23,6 тонн металл, 7,6 эзар сома маьха кхийола материалаш. Шалковской монтажни гIишлошъеча управлене коллективо рационализатораш предложенеш производства юкъелхьарах кхадир 10,2 эзар сом, 543 киловатт-сахьат электроэнерги, 23,3 тонн доагори смазочни материалаши, 10,5 тонн кIора, 2,8 эзар сома маьха кхийола материалаш. Цу массадолча хьалъга хьахьоех тха объединенерча ерригача участкай коллективаша производства экономически эффективность даккъара резервий тайпаш хилар.

[illegible] балхлошта дIадодар пламагIа лаьрхIачул дукхагIа хуле пачхахьалкхена чIоагIа зе хуь. Цудухьа юкъадалаш ер гIишлой балханта дIадодар лохдара йола резерваш. Цу гIуллакха пайданегIа бола [illegible] ба техникох, материалех бола пайда эцар, къахьегама оасадле лакхъяр. Тха объединене организаций хьалаш цхьатерра да, цхьабакъда, доаха толлаш тайп-тайпара да. Сунженски Грозненски монтажни управленей коллективаша дIадаха шу ю доаш чакхдаьккхар. ГIишлош хьалъеча дIадахийта дезаш хиначо хIара сона моттел Грозненски монтажни гIишлошъеча управлене дIадахийтар цхьа сом а [illegible] хила, Сунженски гIишлошъеча управлене дIадахийтар лаьрхIачул 3,3 кепиг дукхагIа хиннад. Цу управленешка [illegible] гIачул дукхагIа йоайир гIишлой материалаш, из доаш бола йир автотранспорте.

Уш кхоачамбоацараш дIа а доаха кхоийаьа хьаьъе хьоесаш лоаттабе беза гIишлошъеча хIара организацей коллективе, деррагача гIишлошъераша. ТIаккха лакхлургья рентабельность, пачхахьалкхена беш бола пайда.

А. БУХТИЯРОВ,

«Чечингушмелиострой» объединене коьртера экономист.

КОММУНИСТАШ ХЬАЛХА ЛАТТ

Шу долалуш Грозненски локомотивни депо машинисташа къаьст-къаьста социалистически декхараш тIаийцар. Уж кхоачашдара яхье баьлар уж. Яхьа хьалаш массанена а дIадовзийтар: дукхагIа доагор кходар, цахаддаш технически сухал лакхъар, еза етта поездаш, кхийола составаш график ца теххаеш дIа еача дIакхачийтар.

ХIанзалца шоай лета дай болаш хьабаьхача машинисташа дика толлаш доал хIара рейсагIа. Шу доладеча дене 400 тонн соагIа дизельни доагор кходаьд, норман соагIа 350 эзар тонн халкъа боахама еца муъь дIа-юха бихьаб, тIехьайксарах график тоххаеш хийна итташ поездаш расписанех доза яьлай.

Дикача гIуллакхий хьалхе коммунисташех комсомольцарех я. Уж ба Б. Скиба, Ф. Стрелков, М. Ильясов, И. Дементьев, В. Мельников, В. Айрапетов, Г. Потемкин, кхыбараш. Грозный—Минводы маршрутагIа 5 — 6 пассажирски поезд дIа-юха йига тоъаргдолаш доагор кходаьд цу рех хIаране бIь беттa.

Г. АНОХОВ.

ЮРТАШКАРЧА КЪАХЬЕГАМХОШТА

Яьлайтарашка кхетта дIахоанчаргья «Сельские зори» яхача бетта-бетта арадуьлача йоальлх журнала аьнагIа, 1972 шера апрельски номер. Цу тIа кепатеха а моттигашкара яккийта, юртбоахама культурай лакха хьувкъам кхебарах, доахангара шура дукхагIа ялара, хьайбашта дуьх тIа деттадаийтарах, производства кхоачамех кхетамка пайда эцара практика хьакъоьхара дукха статьяши корреспонденцеш.

«Сийлакь - доьхкача цIейна хиньэдолхаш» аха передовой статья Советски Социалистически Республикай Союз хьаьн 50 шу дизара, мехка хьежа боахама деррагача доакъой экономика догIайоаллара, сийлакь-доьххача цIейна даха доаттIача тайпара цакъадахар дукха лелаеча кхио хетаха я.

Журнала апрельски номер тIара шоана коръайоагIаргья «Шекара свекла — прогрессивни технологи» яхача рубрикана кIал кепатеха дукха материалаш. Цар тIа дуьш кхашкарча къахьегамхоша шекара свеклай лакха хьувкъам миштта кхебу, хьайдагIа йола технологеш юкъекхахьарахи уж юкъехахьарах боалача пайдах. Материалий подборка хьаьллалу дукха ха йоццаш городе Воронеже хиннача [illegible] лелаерийн шекара промышленноста болхлойи Еррига российски совещанех болча хоамаца.

ЧIоагIIа [illegible] «Свеклан гIуллакх дарр хоарданна» яха статья. Цух автор — тракторашна юртбоахама [illegible] толлаш дара Кубански Iилма-толкама институте агротехнически тоххамий лаборатории кулгалхочо А. Лебединна из карра а дика кхетадердоча тайпара а дуьш шекара свекла кхеара технологех, цу [illegible] культура лакха хьувкъам кхебара «къайленех».

Оаш раьна хилина шоай практичеки балха тIа пайда баргбоаца шарагья аьнна хет сона иштта шекара свеклай хьалхьельхарча темаех лаьца «Дошала — тIаьхьожаш» яха Къалбаседа КIиrий Правобережни района Дзарзохова цIерагIча колхоза коьртера агронома З. Хоинеева агронома М. Бурнашевен, «Шекар дукхагIа хьадара» яха Еррига союзни шекара свеклай Iилма-толкама институте Iилман болхлоча Л. Ксенза, «Цкъара» яха Еррига российски шекара свеклайн шекарех Iилма-толкамa институте директора В. Яценкон юртбоахама Iилмай кандидата В. Уколовен статьяш а дукха хьинаш а.

Кхаш лелаерашта лаьрххIа еша могаш оаха «Лакхача хьувкъама хьаст» яха статья. Цун автора — агронома М. Галкина дуьш Краснодарски крае Тамашевски района колхозашех совхозашех гураь дуьча хIин лакха хьувкъам миштта кхебу. ХIаьта укхаза белгайа дика хьувкъа а ду шая, Масала, оахка район бIарчча хьайнача 90 эзар гектар герта доача лаьттан тIара юкъера лаьрхIача хIара гектара тIа 45,2 центнер шат даьккхар. ХIаьта иштта сона кIа шоай иштта дика хьувкъаде безаш бола, [illegible] опыт Iомо, [illegible] [illegible] [illegible] ма куьй.

Журнала тIа кепатехай иштта алатен влаcтабоааш культураш кхиара опытах йола дукхаш [illegible] статьяш а. Царех я «Хьата [illegible] йоккагIа худа», «Лаьтала бовраш» «Лоамашта юкъе кIина подкормка яр», «Лаьттан бернаата бу стаж» яха статьяш.

Иштта лаьрххIа еша могаш оаха «Пятилетка хьалхара догIа» яха статья. Цу тIа дуьш 1971 шера Къалбаседа Кавказен Центральни Черноземни колхозашех совхозашех хьайбай боахам догIабара итогий хьакхьела. Цу статьяш тIа кепатехача таблицаш тIара шоана хоергда республика юрта боахама къахьегамхоша ерригга хьайбай продукташ яхара, хьайбий дукхагIа диллача, доахалех коа тIарча оалхазарий продуктивность лакхъяра кулагIа моттиг лоац.

Апрельски номер тIа кепатехай хий декхача лаьттаща юртбоахама культураш кхеара опытах йола дукхаха статьяш.

Журнала тIара пайдана материалаш коръайоагIаргья сомийн хомсийн бешамаш лелераша. «Сомийн хомсийн бешамашка» яхача рубрикана кIал кепатеха я сом, помидар, чомсаш хьувкъара практиках йола статьяши заметкаш. Терках тIабахийталаш «Белла га тоаялар» яхача Харьковски юртбоахама институте профессора А. Ильински язьяьа статьяна.

Справочни отделе Iилмахоша хьехамаш ду сомий бешамаш лелераша: йотьаньча гаьмашта гIулевх мишта де деза. Дукхха пайдана хьехамаш ду «Шун письмошта жоп ду оаха» яхача рубрикана кIаl кепатехача заметкаш тIа. Царера норадоагIаргда шираш малагIа хулеш деррашн лазараш кул, тха оха лезар дIа миштта доьнкаргда, лазарашта дукхаьае миштта оттаргья ядача а кхача а каттарашта йола жопаш.

«Тха календарь» яхача рубрикана кIал сомий бешамаш лелерашта хьехамаш денад — гаьнашта хьаа тоахе хьажагIа бешамашка малагIа балхаш де деза.

«Пленочни тепличашкара кхоронлимнт» яхача статья тIара бешанаш лелаерашта хургда цу тайпара кIимат миштта оттае еза.

Юртбоахама производства тайп-тайпарча дешех йола дукха кхы пайдана материалаш а я журнала апрельски номер тIа.

Апрель беттарча «Сельские зори» яхача журнала тIарча материалий чулоаIам лаьрххIа иштта хьажар йогаду оаха шоана.

С. ЧЕРВОНЫЙ,

журнала отдела редактор.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

АХАРХОЙ ГІУЛАКХА ЯЬ РЕФОРМА

Веласко Альварадо правительство 1969 шера Перу Іалашла керте эттачуа тІехьагІа къахьегача ахархой гІулакхаш прогрессивни социально-экономически эргалоний процесс дІайолаелар шена. Правительства чакхдаьхача керттера гІулакхех цаІ хилар аграрни реформах долу закон кьаххайкадар. Цо лоархІад латифундистийн бІешерашка тІаьхьаттадаьа долу дІадаьхча, лаьтта цу тІа белх беригта дІакардадал.

Из реформа чакх кхачта йоккхаш я, ахархоштан дукхах фу кайда бол дуна Перу юрта боахама министра Энрике Вальдес Ангулос АПН корреспондента Г. Валькарсела шие оцача интервью тІа.

— Аграрни реформа эча нисьагІа чакхъяьлха лоархІамегІара мероприятеш я, — йоах Энрике Вальдес Ангулос, — экспропрированни аграрно-промышленни комплексай ларда тІа юртбоахама кооперативаш хьаяр а ахархоша доахан кхоабеча шоэха лоаман районашка юртбоахама общинаш вІашагІйохар а.

ХІанзал Перу ерригаш лаьрхІача экспропрированни шиІ лаьттай 2,9 миллион гектара, перех 2,5 миллион гектар пайда эца дІаелии ах миллион хІамо бац ахархошта.

Лаьтта доал дара форма тахан коллективни хьисаб хулаш йолаІа. ХІанз массе метте вІашагІтІехкаш лаьттача, хІанз ерригаш яра процесс дІайолаелаича кооперативашеи юртбоахама общественнеи, хІаьта шітта ахархой общинашна а пачхахьалкхенгара новкъостал идду кредиташи техникаш хьисаб. Кредиташ тел алча декъара гІулакх деррига а шиж бе доаллаш болча, юрта боахам дегІабоалабира банкига тІола. Технически новкъостал юрта боахама Министерства ду.

Юрта боахама эча эргалонаш хІанзале а дикка хайда ду. Малие 200 эзар тонн совгІа дукхагІа долехк шекар. Укх шера тІа планашка хьежжа тІехдаргІа из дІаахача шераккарча деррига дукхамел: 900 эзар тонн йгга дака лерхІ шекар. Из дукхагІа доаккхаргда лаьттан кхы сов не а доахаш, хІаьта цо ше хІалла а хьаьхоих къахьегама онсарле дикка лакхъенна хилар. Цун маІан да эттара хьалха перуински ахархоша тІагІертта къахьегар.

Пачхахьалкхен новкъосталца кийтьеш латт юртбоахама кооперативаш шор ресурсаш бназагІа пайда эцара, доходаш лакхъяра, балха цорда хьасташ хьацара промышленни ларда тІа шерьяра проекташ. Цу планашта юкъе доагІа, масала, химически кхьатен предприятеш, доахаш кхеду центраш хьалга, хьаккий фермаш, жоп тІарча оалаазарий фермаш хьалъетта, я. кх. дІ.

Латифундеш аграрни реформах долча закона тІа оттадаь дикхарий дахьа кхоачаш ца деча лаьттай йокхайча участкаш нийсса, экспроприрована я яь, ахархошта дІалургья. Цу тайпара, 1975 шерале чакхъергла аграрни реформа хьалхара этап.

Вож этап дІайолаелачай хина тха беррига боах тІаберзабергба «Минифундия» оалаш йола проблема къоастаира. Белгтала аьлча, лаьтен участкаш вІаши юха гулъяра процесс чакхъяккха лаьрхІад шоай доалахье лоаланбоала лаьттана долии бола ахархой кооперативашка вІашагІтохар дула. Цо йиш хулийтаргья лаьттах пайда дикагІа эца, юртай районашка инфраструктура тоаэ, юртбоахама продукташ дІателга кхыча тайпара вІашгІехьдакха.

— Перуански аграрни реформа, — йоах Энрике Вальдес Ангулос шиІ къамаьла чакхдоалаш, — хьал а доац, йога а ю къгийн, юкъерал лаьттан доалахье. Цхьабакъда, экспроприрована ала йоккхача шаьерчон лаьттан доалахьен ларда тІа латта керда предприятеш хьарах дувлача хана оэха сэабезем береш коллективни доалахьен формаш я, кхыча дешаица аьлча, кооперативаша ахархой общинашан. Цунах ту тхона юртбоахама производства дархье оахош толамаш доахергалларах бола тешам. (АПН).

ЯЛАТ ДОАЦА САКЪЕРДАМАШ

Израиле 24 шу дуваш кийчделе улицашка баьлар доазол дехьарча агентствай корреспонденташ, цига сагота хилар гучаяьлар церна. ЦІаккха а ца хиннача тайпара вІаьрматал гойташ ваьар кІано юбилер. Перад а шитта ВВС традиционни полет а, хургІолаши дІахаьккхар, чІоагІа доацьяьар культурни, къьостта спортивни перемонеш. Нагахь сагиа футболни майданашка верригга а доэш вола 22 саг арахаьккхаш, кІезигагІа а ца воалаш, тІаккха вэ да дукхьал Тель-Авива карда, кхы а дергІа хургІола проалахе юкъейоалое ца кхер, яхаш дуац доац аьара ира болча наха.

ХІаьта а наха евлоІаргдаьа цхьадоа сакъердамаш де-м лаьрхІадар. Масала, океана дехьара дайта аргІанаре совгІат — «Геркулес» — «130» яха американски самолет израильтянашта эггара хьалха біергего йиш хургІола фецара десант. ТІема выставке «М-107» яхача керда ше далача йоккхача топа юкьах кулгаш тоха а йиш яр, кхетадеш ма дий, из Америка хьаьь эалар. Бакъда шиттача сакъердамашта а меганзар цхьа миска кІезига нах марь гулбе. Дезача дийнахь пІаргІа багІар дихагІа хийттар граждашта.

— Къамаш сакхетам лаьхбеннаб-их, — йоахар прессаца къамаьл деш Тель-Авива бехктокхамерча цхьан чино — ХІанз улица тІа араваьла везац сийлахьйокхча жуттий пачхахьалкхе чІоагІа хиларах тоавае а теша а...»

Бокъьалдар аьлча израильтянаш поаш арабоала безаш а бац. Уж хьалаьний улица тІа арахове моттигера заводчикаша, промышленни концернай директораша. Дукхача наха бе болх ца хилар да мехка бахача наьхаша хьал чІоагІа лохделар. Цу боахаш Израиле экономистийна дуча мукІаралия, бахача нахах тимьо процент нах «къечарей а къегІа бе».

Моттигерча экономикас зарцахь то бахар бахьан долаш да из. ТІема индустрега дІайода ах совгІа пачхахьалкхен бюджет, хІаьта из шиб аргІашка дукхьал налоггий хронологически ниъекцеш тІа латт. Дунеи эггара тІех йолча цу налогаша лохъю бахача наьха хІама эцара таро. КІезигатІа арахец машара гІулакхъ йола продукци, заериш бола боллой гавода хоара арахьайса ба. Израила экстремистий авантюристски политикас леледу гІулакхаш такха дезаш ва жугІарера израильтянаш.

Къьастта тамаше я налогий динамика. 1970 шерахь а йоаьски агресси дилалехь кийначул кхозза дукхагІа налог ела езаш хилар израильтянаш. Укх тІеххьарча шин шера цец а бувлаш хьеж укказ моллагІдола бытовой товараш дезаьа бюджет йохош дезадерга. Маьха шоэза етайлараь совгІа, сигаретаишта, бензина, почтови гІулакхашта, телефона, транспорта, электроэнерга тІера йоккха налог йоакх 1971 шера деиз.

Налогаш дукхагІа а тоха, халхьагера шера 175 миллион фунт ахча дакха гІерт Тель-Авив. Дагадоаллар кхоачашдара правительства кассирашь изобретательства тамашац тойт. Масала, 1970 шера апрель бетта дена граждашта йола противогазаш эцарва налог тох. Противогаз оалача шийгара дІадоахараш садакъара кхерам израильтянашна ше тІаттабеш хилар новкъа дац Тель-Авива.

Противогазаш школерча партана метта а отталургьаш. «Сийлахь-йоккхача жуттий пачхахьалкхена хьатІакхуача тІехьенах ах дешна йиш йоацаш я, хІана аьлча школе дешарах шера эзар фунт ахча дала деза. Учебникех, дешара эшача кхыча хІамех луш дар доацаш да из. «Ньюсуикa» оагІонаш тІа дувцл къонача Масуд Перетиа чІоагІа дог дилар кхетадо йиш йолаш да: «Миштa хургІол са кхоане? Школа йисте йиха торо хургьяц. Из де йиш яц тха. Бе болх а бацІ»

Чулаха кІенош а дац аьна тІатоха йиш яр Массуда. Дукхьал 1970 шера квартирах доаккхар шозткъа процент лакхделар Израиле. Из шитта дале а нах чубаха цІенош хьадар экономически пайдаша доацаш кхы а сатотаІа долча тІема декхараш тІара средстваш дІайоллаши лоркІ финансай министра Пинхас Сапира.

Халкъа тІаэтта къал дуккачо демонстрацешкех забастовкашкех туш я Израила городий улицашка. «Къамаш саклетам лакхбалларах» далча хабара дукхьал цІагІа багІачуд арабаьача наха дикагІа лоархІаш хІама да из. 1970 шера итт бетти дІадахар забастовкашка шин бІаь эзар совгІа балха сахьат. ЭггІаэнаха дорхвеннича обороне министра Моше Даяна беррига демонстранташ набахта бокха аьнна предложени оттайар.

Бакъда нах кхерабе магадар цуина. Доалача хІамах дог доаллa болча кІалбисача, горнигашка бахача наха 1971 шера март бетта городской управленей зданешта хьалхашка хьалтехар. «КІорладаш! КІорладаш итт — итт саг цхьан цІагІа веала! КІорладаш бе болх ца хилар! КІорладаш дерса аьнинц кхоачаш ца деш ца лараш эхаш дал йовлош.

Вес бола кІадеш къьостта белгыла гуш да кІайча пенаш тІа. Израиле суртана — тІема хьакъекъара дараш а улицаІера дараш а — шортта да. Цхьабакъда, хоиш ма дий, халкъа ялат а шиллга. ХІаьта ялат израильтяшна тІа тІа дукхагІа эша могаргдоацача кхоэ.

В. СИМОНОВ,
АПН комментатор.

Укх денашка «Чечингсельстрой» треста автотранспортни контора водителаш вежарашка йолча Дагестански АССР Ботлих яхача центре шозза вІаштІара яь 320 моттиг йола школа хьалъеча кирпичех кийца баха кийчлуш бар. Ботлихе бода виъ чІоагІа халеи кхерамеи ба. Цудукха цига баха хьожабаьбар эггара йоккхагІа опыт йола водителаш, машинаш дикка кийчъяьяр.

ІуйранІа барІ сахьат доалаш автотранспортни контора коара араяьлар Ботлихе йолча машинаш. Хьалха йодача машина борта саІгІон тІа доаккхийча аьлшаица лидаь дар: «Вежарашка долча дагестански халкъа долча новкъостала» яха дешаш. Кхайсса делхаш догІа дар цу дийнахь, цхьабакъда, рейс юкъагІийта дагабацар уж. Ах сахьат далалехьа Грознерча № 2 йолча гІишлой материалий комбинатера кирпичих байетта йолайир машинаш тІа. Дукха юкъ ялалехьа машинаш комбината коара араяьлар.

Вежарашка долча Дагестански халкъа «Чечингсельстрой» треста гІишлошъераша, автотранспортникаша юкъе доттагІал чІоагІдеша массехк шу даьнад. Дагестански АССР-о мохк аьта эс хиначул тІехьагІа пар хьинаре дакъа лаьцад тайп-тайпара гІишлош хьалъеча эша материалаш тІаххухьаш, гІишлой балхаш чакхдоахаш. ДІадахача шера автотранспортни контора боллоша хьинаре дакъа а лоацаш Дагестанерча Чиркета яхача юрта хьалйир шоэза вІаштІара яь школа.

— ЦІаккха дицлургдац Дагестански халкъа вежарашка йолча Пехч-ГІалгІайчен гІишлошъераша, транспортникаша деш дола новкъостал, — йоах Ботлихера школа йотташ йолча бригада бригадира Арзуманов Григорий Герсесовича. Шоай бехкагІа цхьаккха къоаман хилийтац транспортникаша.

Цар доаш кхоачлуду шоай интернациональни декхар. Школа хьалъеча хий ца хилар бахьан долаш гІишлошъераш бокх ца беш лаьтташ каст-каста моттигаш кийслуйта хайра автотранспортни контора кулгалхошта, цудукха цига хий тІаккхаьа цу гІулакха кийчъяь йола машинаш хьожайир. Укх шера сентябрь бетта школа хьалъяь яьха доаш деинад гІишлошъераша. Царна оттадаш дола новкъостал де кийча ба транспортникаш.

СССР хьаь 50 шу дузача дезача цІейна къахьегама совгІат кийчлара къовсам лоаттабеча цар укх шера цхьоалагІча квартале Эрригсованен социалистически цхье хьаьхара моттиг а йоаккхаш шин эзар сом преми хьожайир цуна. Уж толамаш кхы тІа а свадохаш. Къахьийгар транспортникаша апрель бетта. Цудукха муха дІа-юха бахьара бегь бетта план 113 процент кхоачаш а еш, планаш совгІа дІаюха бихьаб 23 эзар тонн мухь. Къахьегама онсарле лакхъяра нидаш а 22 процент тІеххкоачамъяьй. Планал совгІа мухь дІа-юха бахьарах, цунга дІабода мах лехбарах планагІа лаьрхІачул совгІа пачхахьалкхенна кхедьад кхо эзар сом.

Белгалбаьлца дика къахьегам ба цига водителаш Ирадуров Шахид, Маларсов Мусса, кхы дукхаха барах а. Ботлихе белхачарна юкъе бар уж а.

СУРТА ТІА: гІишлой материал...ла а шийна Дагестане йода транспортникий колонна.

Б. МОСТОЕВ.
М. Пижев сурт.

КЪАХЬЕГАРГА ХЬЕЖЖА ЛАІИЙТА СА

Сунжекски района «Победа» яхача колхозе дика салоІилгe колхозхой унахцІено тоаяра дукхаха хьалхагІа дена вІашгІехьдоахха гІулакх да. ХІара шера кеташ къахьегамхой хул колхоза правленицаш шІача ІаьржІача форда тІа. Колхозашь дерабаш дайт Минводерча санаторешка, «Серноводск-Кавказский» курорте.

Укх шера хІаькла, а Пятигорскерча «Машук» яхача турбазе салоІаш хинна вкъеста сагі механизаторац, хьайбаш лелаьараш, ахьбараш.

Туристически путевкагІа Чехословаки Венгреи хиета дукхі хe йоккхаш цІенай колхозхой группа. ЧІоагІа самукъадоаккхаш дола хІамаш бІаргадайнад цига тракторно-хьаш лeлaдeча бригада бригадира В. Жидковна, колхоза председатела Социалистически Къахьегама Турпала В. И. Емельяновна, трактористашта П. Малыхина, М. Бугаевна, А. Ивановна.

Колхозхоша дихагІа салоІаргдола гІулакх фу даь дергдаргхьогІ яхаш уйла ю колхоза правлене. Производственни дешаица продукци дикхарга дІабода мах лохбарца, продуктивность лакхъярца пхьея латт из доц повестка тІа. ХІаьта колхоза правленеш цхьатера да уж лоархІаьта дилаьа. Массаза а йхар ю, бригадираша йоакхо ю путевкаш ІалешъяргІ. Масала, соакха вестьа колхоза хилар санаторешка, салоІаче ЦІенашка.

ЧІоагІа терко ю колхозхой берий а. ХІанз, каникулаш тІакхоачаш, туристически путевкагІа баха кийчлуш ба Маликова Лена, Батурина Таня, Петриченко Володя. ХІаьта аьхки кІайча кхерийгара «Орленок» хургья царга хьежаш. Шиттача колхозни беша ул пионерлагерь.

Производственни гІирсашта хьехера дукхагІа белгалйоал кердагІа йола здани. Из а столови. Дешъейта салоІа сахьат долча хана дергІеш чалбоаш кхача ба механизатора е хьайбаш лелалечоа. Городерa яр сaшна, мaсо долча хІаманца — техникаца кийчъяь я медсанчасть. Укхазa унaхочоа эггара хьалхагІа шиш дола новкъостал дахь ца Іеш, профилактически дарба а ду. Клуб а. Хьаддахь доалаш латт республике эггара хьалхара колхозхой пенсионерий ЦІа.

Дешхал де хІамаш долаш ба колхозера хІиниеш лоархам я. Йоакхе оерад я цар колхое — виъ бІаь сагі. Привлечена лаьтта библиотека. Книжкаш доакхарийта йоакха сийрда йаз, хІиниш чІахача йиш йолаш книжкай фонд а. Итт эзар книжка да, хІаьта уж шераегара шераге дукхагІа а хул. Библиотека кхача сагота хул студенташ-заочникаш — агроном Кишев Миша, гидромелиоратор Сапцова Валя, зоотехник Масленников Николай, сайрийкарча школе деша багІараш. Книжкашра безам, профессецара безам а свнна, дашкара хьабоагІаш ба. Шофер Пирогов Георгий Алексеевич шиІ къоигашца Владимиреаци Алешаеци, йиІигаца ГалийІе вола библиотеке.

Тхьаь итт совгІча тайпара арадьлина газеташи журналаш дола истоланц тІа. Библиотекарa коммуниста Ворошилвич Михаил Егоровича саго хьалхадахха ца дезаш хоа колхозхошта фу эш. Хано, декхарица по еча йоакхоно укх тІеххьарча шерашке дикка дукхагІа тІаззаб юртбоахама дешаев дола литература дешераш.

Спортсмений йоакха отрад а колхозе. Гои тІа уда нахъалгаш, футбольни майда, лоаэарий майда а йолаш стадион я цар гІулакха. ДІадехa шу дег чу дижар колхозни спортсменашта. СССР Министрий Советерча физкультурни спортех дешашта йолча Комитето Сайлен диплом елар цар колхоза. Цхьабакъда, когирхошта эггара доакхагІдола совгІат безаме салоІалгеш унахцІено чІоагІъеяген да.

Л. ВЕЛИЧКО.

ШАХМАТАШ АРГІАНАРА ТУРАШ

Грознерча шахматий клубе республика шахматий чемпионата аргІанера шин тур чакхъяьлинай. КхоалагІча туре шахматаш eaзрий теркам чІоагІа тІаозаш яр А. Сумкиная Х-М. Ошаевее ловзаяь парти. Сумкина цхьа фигура дІо а луш чІоагІа атака йир Ошаева паччахьа. Бакъда тІехьарвар говза защита а еш, шо ваьлар атаке, тІехьара кот я аьлар. КхоалагІча туре шитта коталонаш яьхар В. Котровскегара Х. Ведзижева, В. Мостовойгара Н. Шилоисова.

ВиъалагІча туре зрителий теркама юкъмоттиге яр А. Богдановеи А. Сумкинеи ловзаяь парти. Из ловзаяь ца йолаш йисар, соале Богдановга я йолаш. ХІаьта вож партеш шитта чакхъялар:

А. Ханта котало яьхкар Х. Ведзижевгара, А. Пашаева — Н. Шилоисовгара, Соале С. Костарасвга а йолаш ловзаяь ца йолаш йисар ю В. Мостовойца ловзаяь парти.

ХІанз йиъ тур чакхъяьлачул тІехьагІа яхьашка цхьалха ва 2,5 очко йола А. Хант, хІаьта А. Богданова, Х-М. Ошаева А. Сумкина, Х. Ведзижева шишша очко а.

В. ЛАНСКОЙ.

Лимонаш кхею

Дукха ба вай республике лимонаш гаьнаш кхею нах. Церех ваІ ва Троицки станице вaха Колодезный Иван Устинович. Цо кхеиш йолча лимонай дозал 500—800 граммега кхоач.

Иван Устиновичагa дукха шерашка ух лимонаш кхиара оашаш дукха хаьаш. Цо шоп тeх письмошта, практически хьехамаш ду, хІаьта цкъаза — лимона гаьна тахьорлгаш а ухийт. КІезига бeп вай республике Иван Устиновича санна лимона гаьнаш кхеараш. Царна юкъе ба Шалья юртара Джамалханова Зура, Урус-Мартанера Эльмурзаева Нурбика, Ачхой-Мартанера Мутиев Рамзан, МалгІабикера Лабазанов Егор, Мекнети юртера Агамирзова Тамара, Грозне баха Кавказова Любаш Сухомлинова Антонинаш.

С. СЕРГЕЕВ.

ПОЖАРНИКИЙ ЯХЬАШ

1972 шера ахкан спортивни сезона бIйранх урагІъяийтар укх денош гор. Грознерча пожарни охрана стадионе. Пожарно-прикладной спортагІа хІарале хьалхара моттиг лаьхадара яхьаш дІайолаелар. Яхьашна дакъа лаьцар воснизированни профессиональни пожарни охрана хержача 20 команда.

Диъ тайпара яр яхьаш. Хьалхарча дийнахь хьалхашка дукхалоэш йолча накъагІа 100 метр байдар.

Новкъа хІама доапаш дукхалоаш эша а еш юххьаьца 100 метр байдар. Байгиров Ваха Аюбович — СВПЧ-1 отделене командир, спорта мастера эггара хьалха воагІа — 18,8 секунд! Цу дийнахь цул кІезигагІча хано цхьанакха а ойлаллемар шоай гаьна.

Эстафете чІоагІа яхье лаьар ВПЧ-12, СВПЧ-3 командаш. Цхьабакъда котъяьар ВПЧ-12 командахоара виъ — цар результат 1 минута 18,8 секунд.

КхоалагІча дийнахь хиная яхьаш цІеношкхаш яр. Іоэлабаьра етІача бешие тІа гІорла урагІ а хьийдла, йиъалагІча этажерча корах чулелха бІалайелар уж. Цига бола сихагІа а дикагІа а бера телар СВПЧ-2 мугІарера пожарни—спорта мастер Касаев Мурат. Цун результат — 16,5 секунд.

Шин дийнахь лаьттача яхьашка командий зачете дукхаьяха телар СВПЧ-3 спортсменаш. ХІаьта ВПЧ-12 а ВПЧ-7 а командаша — хьалхарчо шоллагІеи шоллагІча кхоалагІеи моттигаш яхар.

Яхьаш чакхъяьлачул тІехьагІа чемпионашта кубкаш, вымпелаш, грамотеш, хІаьта хьалхара моттиг яьхача командаша дола совгІатеш тайпар.

А. РОГОВОЙ.

ТАДЖИКСКИ ССР. «Чор-Сангора виъ» — шитта цІи йолаш ах «Таджикфильма» студе дикка деладаь керда полнометражни шин серех лаьтта телевизионни художественни лента. СССР хьаь 50 шу дизара дотадаь да из. Фильмо дувц лоамарча цхьан юрта вахача виъ новкъоста кхоллаиах, ираэера керда вахар бахьан долаш лоаттабеча къовсаме кхы а дукхагІа чІоагІденначa, толденнача таджикский эрсийн халкъий кхоачий доттагІалах.

СУРТА ТІА: «Чор-Сангора виъ» яха телевизионни художественни фильма дакьхара болх беш ба. Юкъерваь режиссер - постановщик Касымова Маргарита.

Р. ПОЗДНЯКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Редактора метта
М. М. ХАМХОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

9 май

10.00 — Передачай програма. 10.05 — Керданарош. 10.20 — «Хьона дагаллогІий новкъост» яха телевизионни музыкальни дувцар. 11.15 — «Дай новкъаш яха кримннальни-документальни фильм. 12.15 — Вос бола телевидене. Александрова цІерагІа йола, цІо байрах лелаш Советски Эскара карайла хаьхарийн ансамбля Берлине Александар - плагце хинна концерт. 13.15 — Эггара хьалха телевизионни экрана тІа. «Хьанар доал ниньь» яха художественни фильм. 14.00 — Керданарош. 14.35 — Документальни фильм. 14.50 — ДІадахе дешаш дагаллаьа. [illegible]

10 май.

9.30 — Передачай програма. 9.35 — Керданарош. 9.45 — Дешерашта. «Тайнераш мугІарех бола». 10.15 — Вос бола телевидене. «Бумбараш» яха художественни фильм. Хьалхара серн. 11.15 — «Коммунист а ха де» яха телевизионни очерк. 11.45 — Вос бола телевидене. Эрсий операторa сцении кхоачамъяь РСФСР халкъа артисто Левкова. 12.30 — Мехка кхерам. Кхошгара балхаш дІадакъарах йола репортаж. 12.30 — ШахматІш школа. Шахматий — разрядний класс. 13.30 — Керданарош. 16.05 — Передачай програма. 16.10 — Индустриальни. [illegible]

РАДИО

[illegible]

ХАОТТАМ

Тахан республике гІоалаш Грознеш хувалуш морхаш а йолаш, йочаш а йоецаш, малхбоалехьара гІеъахьевча боарёне мух а хьекхаш ха хилаг а фегара температура республике гІалла бийсанна 7—12, деношка 20—25, Грозне бийсанна 8—10, денонка 23—24 градус йІоахал йолаш хила а тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ!

ДІАДОЛАДЕННАД 1972 ШЕРА II-ча АХ ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ЯЗЛУЛГА

Газета язлу буклала ерригача отделенешка а промышленности транспорта, гІишлошьеча, предприятешкарча, дешера заведенешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учрежденешкарча, общественни организацешкарча кепайоалуш дахкарча общественни уполномоченешка а гІолла.

ГАЗЕТ ЯЗДАРА МАХ: 6 бетта — 1 сом 56 кепек.

ДИЦ МА ДЕЛАШ 1972 ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ХАНИАХЬА ЯЗДЕ!

ДЕША ДІАИЙБУ

1972 шера 1 мае доэш 1972—73 дешара шера дешархой дІачуэа РСФСР ЦСУ учета механизаци Грозненски техникумо:

ЗАОЧНИ ОТДЕЛЕНЕ

8 шера школа яьккхараш укх специальностагІа:

— Статистика (дешеш яьккха еэ хe 3 шу а 9 бутти);

— Бухгалтерски учет (дешеш яьккха еэ хe 3 шу а 9 бутти).

10 шера школа яьккхараш;

— Статистика (дешеш яьккха еэ хe 1 шу а 9 бутти);

— Бухгалтерски учет (дешеш яьккха еэ хe 1 шу а 9 бутти);

8 шера школа яьккхараш дІачуэаш хоатта экзаменаш:

ПОЖАРНИКИЙ ЯХЬАШ

— эрсий мотт (диктант);

— математика (дагаль).

Юкъера школа яьккхарашка хоатта экзаменаш:

— эрсий мотт (сочинени);

математика (дагаль).

ЭКЗАМЕНАШ ХАТТА ЙОЛАДУ:

— 10 июнера 20 июне кхаччалца, 10 июлера 30 июле кхаччалца;

— 10 августера 20 августе кхаччалца.

Техникуме адрес: Грозный, ГСП-5, Кирова проспект, 6.

РЕДАКЦИ АДРЕС: г. Грозный-51, 364051, Ленина улица, 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-06; редактора цхьа — 3-20-11; жоаплахьара секретара — 3-34-06; партийни дахара, культуран отделий — 3-41-46; промышленность отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-43-28; кехатий отдела бухгалтерера — 2-09-71.

«Грозненский рабочий» издательство типографи, Революци проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11, (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-06; зам. редактора—3-20-11; ответственного секретаря — 3-34-06; отделов партийной жизни и культуры — 3-41-46; отдела промышленности — 3-47-30; отдела сельского хозяйства — 3-43-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-09-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

С00506. Заказ № 3094.